Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН | 10 ноябрь 1971 йил чоршанба | № 261 (15.131) | Баҳоси 2 тийин.

ОКТЯБРЬ ЙЎЛИДАН

Совет кишилари Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 54 йиллигини ватанпарварлик руҳи ғоят ўсган бир вазиятда шоду хуррамлик билан нишонладилар. Москвада тантанали йиғилиш, Қизил майдондаги ҳарбий парад ва меҳнаткашлар намойиши, мамлакат шаҳар ва қишлоқларидаги байрам тантаналари жонажон ленинчи партия теварагига маҳкам жипслашган халқимизнинг монолит бирлиги, унинг коммунистик қурилишда янгидан-янги ғалабаларни қўлга киритишга тайёр эканлиги шиори остида ўтди. Миллионларнинг қаҳрамонона меҳнати Ватаннинг иқтисодий ва мудофаа қудратини мустаҳкамламоқда, бутун жамиятнинг моддий фаровонлиги ва маданиятини ҳамиша юксалтириш учун зарур шарт-шароитларни вужудга келтирмоқда.

Октябрь революциясининг ҳар йилги байрами умумхалқнинг буюк тантанаси бўлибгина қолмай, балки масъулиятли марра ҳамдир. Биз шу маррадан босиб ўтилган йўлга назар соламиз, олға қараб қиладиган ҳаракатимиз вазифаларини белгилаймиз. Бу йилги байрам аввало шу жиҳатдан диққатга сазоворки, у КПСС XXIV съезди бўлиб ўтган йилда нишонланди. Бизнинг партиямиз бу съездда марксизм-ленинизм назариясини ижодий тарзда ривожлантириб ва бойитиб, мамлакат тараққиётидаги ҳозирги босқични ва халқаро вазиятни чуқур тахлил этди, яқин даврга ва узоқ истиқболга мўлжалланган ҳамда илмий жиҳатдан асосланган йўлни ишлаб чиқди. Съезднинг қарорлари Октябрнинг улуғ ишини ўз зафарлари билан муносиб тарзда давом эттираётган партия ва халқ учун жанговар ҳаракат программасидир.

Октябрь революцияси байроғи остида ярим асрдан кўпроқ вақт ичида босиб ўтган йўлимизнинг асосий якуни шуки, бизда ривож топган социалистик жамият қурилди. Техникавий-иқтисодий ва маданий қолоқликдан тарихий тараққиётнинг чўққилари сари улкан қадам қўйилди. Қудратли социалистик экономика вужудга келтирилди, Совет давлати индустрияси ҳар томонлама ривожланган мамлакатга, механизациялаштирилган йирик қишлоқ хўжалиги, илғор фан ва маданият мамлакатига айланди. Социализм ва коммунизм учун курашда барча синфлар ва социал группаларнинг, барча миллатлар ва элатларнинг ижтимоий-сиёсий ва ғоявий бирлиги ўсиб чиниқди, кишиларнинг янги тарихий бирлиги — совет халқи вужудга келди, ҳаётнинг янги, социалистик тарзи қарор топди. Бу — тузумимизнинг ғоят буюк ютуғидир.

Партия социализмнинг хал қилувчи афзалликларига, совет экономикасининг беқиёс даражада ўсган имкониятларига таяниб, тўққизинчи беш йиллик вазифаларини белгилаб берди. Тўққизинчи беш йиллик коммунистик қурилиш ҳозирги босқичининг мақсадларига эришиш йўлидаги катта қадам бўлади. Социалистик ишлаб чиқариш тараққиётининг юксак суръатлари, бу ишлаб чиқаришнинг самарадорлигини ошириш, фан-техника тараққиёти ва меҳнат унумдорлигини жадал ўстириш негизида халқ турмушининг моддий ва маданий даражасини анча юксалтиришни таъминлаш лозим. Партиянинг иқтисодий сиёсати, унинг меҳнаткашлар фаровонлигини ғоят ўстириш йўли КПСС Марказий Комитетининг Сиёсий бюроси маъқуллаган беш йиллик план лойиҳасида ўзининг конкрет ифодасини топди.

Совет кишилари социал-иқтисодий тараққиётнинг съезд белгилаб берган буюк программасини ўзларининг муқаддас, жонажон иши деб қабул қилдилар. Москваликлар ва ленинградликларнинг ташаббуси билан беш йиллик топшириқларини муваффақиятли бажариш учун умумхалқ социалистик мусобақаси кенг авж олиб кетди. Ишчилар синфи, колхозчи деҳқонлар ва зиёлилар Октябрь байрамини ажойиб муваффақиятлар билан кутиб олдилар. Бизнинг саноатимиз маҳсулот ишлаб чиқариш ва реализация қилиш, шунингдек меҳнат унумдорлигини ошириш юзасидан ўн ойлик планни ошириб бажарди. Бир қанча районларда об-ҳаво шароити ноқулай келишига қарамай, колхоз ва совхозлар дон, пахта ва бошқа экинлардан мўл ҳосил йиғиштириб олдилар. Ватан фани ва техникаси, адабиёти ва санъатининг буюк муваффақиятлари СССРнинг 1971 йилги Давлат мукофотлари билан тақдирланди. Утган ойларнинг якунлари йиллик халқ хўжалик планини муваффақиятли амалга оширилишидан яққол далолат бериб турибди. Шундай қилиб, бутун беш йиллик топшириқларини бажариш учун мустаҳкам асос яратилмоқда.

В. И. Ленин бундан ярим аср илгари Октябрь кунларида «Улуғ революция йиллигини байрам қилишнинг энг яхши усули — эътиборни ҳал этилмаган вазифаларга қаратишдир...» деб таъкидлаган эди. Ленин васиятларига содиқ бўлган партия оммани ижтимоий ишлаб чиқаришни бундан буён ҳам ҳар томонлама интенсивлаштириш, унинг самарадорлигини ошириш учун курашга сафарбар қилмоқда. Асосий вазифа — меҳнат унумдорлигини ўстириш суръатларини тўхтовсиз оширишдан, техникадан фойдаланишни яхшилашдан, тежамкорликни кучайтиришдан, ишлаб чиқаришни комплекс механизациялаштиришни кенгайтиришдан; уни ихтисослаштириш ва марказлаштиришдан, маҳсулот сифатини ошира боришдан иборат. Бунинг учун ҳар бир корхонада, ҳар бир колхоз ва совхозда резервлар мавжуддир. Бу резервларни тезроқ ишга солиш, олинган мажбуриятларнинг сўзсиз бажарилишини таъминлаш — барча мусобақа иштирокчиларининг, партия ва хўжалик ташкилотларининг биринчи галдаги вазифасидир.

Совет кишилари коммунистик қурилишнинг янги муваффақиятлари учун курашни ўзларининг олий ватанпарварлик ва интернационал бурчи деб биладилар. Жаҳон тарихининг бутун боришига ҳал қилувчи таъсир кўрсатган Улуғ Октябрнинг 54 йиллигини биз билан биргаликда қудратли социалистик ҳамдўстлик халқлари, миллионларча синфдош қардошларимиз, бутун тараққийпарвар инсоният тантанали вазиятда нишонлаётганлиги билан фахрланамиз. Улар Советлар мамлакатини тинчлик ва социализм кучларининг мустаҳкам таянчи деб биладилар. Партиямизнинг халқаро майдондаги фаолияти юзасидан КПСС XXIV съезди қабул қилган программа изчиллик билан амалга оширилмоқда. КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукумати кейинги вақтларда ташқи сиёсатнинг барча асосий йўналишлари ва проблемалари соҳасида муҳим чораларни кўрдилар. Совет партия ва давлат раҳбарларининг тўрт қитъадаги турли мамлакатларга қилган сафарлари натижаларини жаҳон жамоатчилиги кенг қўллаб-қувватлади. Уртоқ Л. И. Брежневнинг Францияга қилган визити халқаро миқёсда жуда катта аҳамиятга эга воқеа бўлди. Партия Марказий Комитети Сиёсий бюроси, СССР Олий Совети Президиуми ва СССР Министрлар Совети, бутун партия ва халқ ўртоқ Л. И. Брежневнинг ана шу визит вақтидаги фаолиятини тамомила маъқуллади. Совет Иттифоқи бундан буён ҳам социалистик мамлакатларнинг бирлигини мустаҳкамлаш учун, халқаро ишчилар синфининг, миллий озодлик ҳаракатининг кучларини жипслаштириш учун, тинчлик ва халқлар хавфсизлиги учун, социализм ва коммунизм қуриш йўлида тинч шарт-шароитни вужудга келтириш учун қатъий ҳаракат қилаверади.

Бизнинг халқимиз Совет давлатининг 55 йиллигига революцион умидворлик туйғулари билан қадам қўйди. Бизнинг халқимиз Ленин партияси раҳбарлигида комил ишонч ва қатъият билан Октябрь йўлидан, коммунистик қурилишнинг янги ғалабалари сари олға бормоқда.

(«ПРАВДА»нинг 9 ноябрдаги бош мақоласи).

КУБАЛИК МЕҲМОНЛАР

Тинчликни ҳимоя қилиш Совет Комитетининг таклифига биноан СССРда меҳмон бўлиб турган халқлар тинчлиги ва тенг ҳуқуқлилиги учун курашувчи Куба ҳаракатининг президенти, Жаҳон Тинчлик Кенгашининг аъзоси таниқли ёзувчи Хуан Маринельо бошчилигидаги шу ҳаракат делегацияси Ўзбекистон ҳаёти билан таниша бошлади.

9 ноябрда кубалик меҳмонларни КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидов қабул қилди. Бўлиб ўтган дўстона суҳбатда ўртоқ Ш. Р. Рашидов республика меҳнаткашларининг экономика ва маданиятни ривожлантиришда эришган муваффақиятлари ҳақида гапириб берди. (ЎзТАГ).

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг қарори

ФАН ВА ТЕХНИКА СОҲАСИДА БЕРУНИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ДАВЛАТ МУКОФОТЛАРИНИ БЕРИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Совети фан ва техника соҳасида Беруний номидаги Ўзбекистон ССР давлат мукофотлари комитетининг таклифларини қараб чиқиб, 1971 йилги Беруний номидаги Ўзбекистон ССР давлат мукофотларини қуйидагиларга беришга **қарор қилдилар:**

1. Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг академиги, Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Ҳисоблаш марказига эга бўлган кибернетика институтининг директори, иш раҳбари **Восил Қобулович Қобулов**га, физика-математика фанлари кандидати, лаборатория мудири **Комил Шоймардонқулович Бобомуродов**га, физика-математика фанлари кандидатлари, катта илмий ходимлар **Фахриддин Бадалов**га, **Тожибой Бўриев**га, **Вячеслав Александрович Толок**ка — эластиклик ва эгилувчанлик назарияси масалаларини ечишни алгоритмлаш соҳасидаги ишлар цикли учун.

2. В. П. Чкалов номли Тошкент авиация заводининг директори, техника фанлари кандидати, иш раҳбари **Виктор Николаевич Сивец**га, техника фанлари кандидати, лаборатория бошлиғи **Владимир Абрамович Вайсбург**га, техника фанлари кандидати, ИВЦ бошлиғи **Александр Львович Вишневский**га, радиотехник **Михаил Николаевич Жидяев**га, техниклардан **Николай Николаевич Усков**га, **Александр Абдураҳмонович Миргиёсов**га — программа билан бошқариладиган станокларни жорий этганлиги ва механика ишларида рақамли программа билан бошқариш воситаларининг самарадорлигини оширганлиги учун.

3. Қишлоқ хўжалик фанлари кандидати, Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Ботаника институтининг катта илмий ходими, иш раҳбари **Семен Гаврилович Головченко**га, катта илмий ходим **Абдуманноп Расулев**га, «Ғозғон» совхозининг директори **Қурдаш Жонзоқов**га, биология фанлари кандидатлари, Бутуниттифоқ қоракўлчилик илмий тадқиқот институтининг катта илмий ходимлари **Зебри Шамсутдинов**га, **Рустам Чолбош**га, лалмикор деҳқончилик институтининг катта илмий ходими **Карим Комилов**га — 1-6, 8-12, 14-изень ўтининг экологик формалари ва уларнинг Ўзбекистоннинг ем-хашак етиштириладиган суғорилмайдиган турли зоналаридаги хусусиятлари тўғрисидаги асар учун.

4. Филология фанлари доктори, Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институтининг катта илмий ходими **Павел Георгиевич Булгаков**га, филология фанлари кандидати, катта илмий ходим **Абдуфаттох Расулов**га, филология фанлари доктори, сектор мудири **Убайдулла Исроилович Каримов**га — Абу Райҳон Беруний асарларининг илмий тадқиқотлар цикли ҳамда илмий изоҳлар берилган таржималари учун.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари Ш. РАШИДОВ.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси Н. ХУДОЙБЕРДИЕВ.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг қарори

АДАБИЁТ, САНЪАТ ВА АРХИТЕКТУРА СОҲАСИДА 1971 ЙИЛГИ ҲАМЗА НОМИДАГИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ДАВЛАТ МУКОФОТЛАРИНИ БЕРИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Совети адабиёт, санъат ва архитектура соҳасида Ҳамза номидаги Ўзбекистон ССР давлат мукофотлари Комитетининг таклифини қараб чиқиб, 1971 йилги Ҳамза номидаги Ўзбекистон ССР давлат мукофотларини қуйидагиларга беришга **қарор қилдилар:**

1. Ўзбекистон ССР халқ шоири **Собир Абдуллаев**га (Собир Абдуллага) — «Девон» шеърий тўплами учун.

2. Ёзувчи **Тлепберген Қаипбергенов**га — Болалар учун ёзилган «Раҳмат, муаллим» повести учун.

3. Киносценарий автори **Одилша Александрович Агишев**га, постановкачи-режиссёр **Али Эргашевич Ҳамроев**га, оператор **Ҳотам Холматович Файзиев**га ва рассом **Эммануэль Копонтаров**га — «Фавқулодда комиссар» бадиий фильми учун.

4. Ўзбекистон ССР халқ артисти, композитор **Юнус Ражабий**га — олти томлик «Шашмақом» асари учун.

5. СССР халқ артисти **Галина Николаевна Загурская**га — М. Горький номидаги давлат рус академик драма театри саҳнасида Ч. Айтматовнинг «Момо ер» спектаклида она ролини ижро этганлиги учун.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари Ш. РАШИДОВ.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси Н. ХУДОЙБЕРДИЕВ.

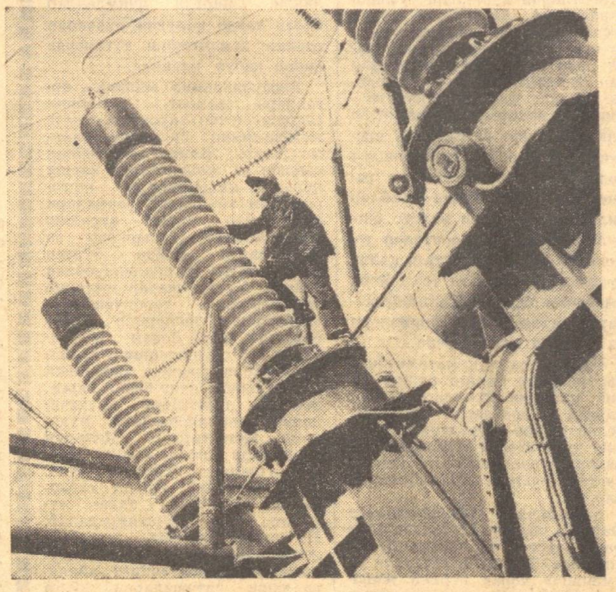

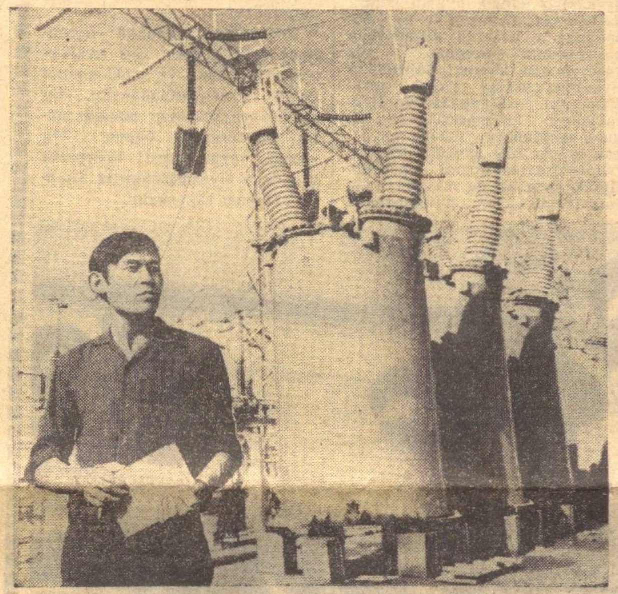

ЧОРВОҚ ГЭСи учинчи турбинасининг трансформаторини монтаж қилиш ишлари тугалланди. Байрам арафасида ишга туширилган учинчи турбина Ўзбекистон энергия системасига 150 минг киловатт электр қуввати бера бошлади. Суратларда: Чорвоқ ГЭСи учинчи турбинасининг тақсимлагич қурилмаси, пастда электрчи Серинбой Аширбоев.

И. Глауберзон фотолари.

ҒАЛАБА ТЕЛЕГРАММАЛАРИ

ҒИЖДУВОН

Район пахтакорлари КПСС XXIV съезди қарорларини амалга ошира бориб йиллик пахта тайёрлаш планини муддатидан илгари бажардилар. Давлатга 43 минг 960 тонна пахта сотилди. Ҳосилнинг 90 проценти биринчи сортларга қабул қилинди. Ингичка толали пахта тайёрлаш плани 112 процент бажарилиб, она-Ватанга бу қимматли хом ашёдан 9 минг 400 тонна армуғон этилди. Район пахтакорлари ҳосилнинг сўнгги граммигача йиғиб-териб олишга аҳд қилиб, давлатга пландан ташқари яна 5 минг тонна «оқ олтин» етказиб беришга қарор қилдилар.

ВОБКЕНТ

КПСС XXIV съезди қарорларидан илҳомланиб меҳнат қилаётган район пахтакорлари давлатга 23 минг 500 тонна «оқ олтин» етказиб бериб йиллик маррани эгалладилар. 3500 тонна ингичка толали пахта сотилди. Ҳосилнинг 85 проценти биринчи сортларга топширилди. Пахтакорлар ҳосилни машиналар ёрдамида йиғиб-териб олишга катта аҳамият бериб қувончли натижаларга эришдилар. Район пахтакорлари давлатга пландан ташқари яна 3 минг тонна пахта сотишга аҳд қилиб, даладаги ҳосилнинг сўнгги толасигача тезроқ йиғиб-териб олиш учун курашмоқдалар.

ИШТИХОН

КПСС XXIV съезди кўрсатмаларига амал қилган Иштихон районининг чорвадорлари давлатга гўшт ва сут топшириш йиллик планларини анча ошириб бажардилар. Давлатга 1047 тонна гўшт топширилди. Бу пландагидан 87 тонна кўпдир. Ҳар бир сигирдан эса ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан 227 килограмм кўп сут соғиб олинди. Шунингдек район меҳнаткашлари картошка, полиз маҳсулотлари, узум, мева, сабзавот, жун, қоракўл тери топшириш йиллик планларини ҳам ошириб бажардилар. Йил охиригача давлатга яна 100 тонна гўшт етказиб берилади.

УЛКАН ХИРМОН УЧУН

Республика областларида пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида 1971 йил 9 ноябрга бўлган

МАЪЛУМОТ

[Планга нисбатан процент ҳисобида].

Областлар	Бир кунда	Мавсум бошидан	Машинада бир кунда	Машинада мавсум бошидан
СИРДАРЕ	0,19	129,28	0,02	136,03
ТОШКЕНТ	0,05	116,90	0,02	104,70
ХОРАЗМ	0,33	115,20	0,46	90,40
НАМАНГАН	0,12	112,39	0,08	118,57
САМАРҚАНД	0,25	111,84	0,05	113,66
АНДИЖОН	0,11	110,45	0,07	107,05
ҚҚ АССР	0,64	110,42	0,47	90,42
ҚАШҚАДАРЕ	0,10	104,62	0,02	65,71
БУХОРО	0,21	103,56	0,15	106,25
СУРХОНДАРЕ	0,19	102,53	0,13	85,64
ФАРҒОНА	0,42	101,89	0,33	103,57
Республика бўйича:	0,24	110,67	0,15	105,15

Шу жумладан ингичка толали пахта:

ҚАШҚАДАРЕ	бир кунда 0,26	мавсум бошидан 127,04
БУХОРО	бир кунда 1,12	мавсум бошидан 126,10
СУРХОНДАРЕ	бир кунда 0.41	мавсум бошидан 109,03
Республика бўйича:	бир кунда 0,49	мавсум бошидан 127,98

ҲУРМАТ ТАХТАСИ

Давлат пахта тайёрлаш планини муддатидан илгари бажарганликлари учун қуйидагилар республика «ҲУРМАТ ТАХТАСИ»га ёзиладилар.

Термиз райони (район партия комитетининг секретари **Ж. Чориев**, район ижроия комитетининг раиси **Ҳ. Болтаев**, район қишлоқ хўжалик бошқармасининг бошлиғи **С. Сайдуллаев**, «Узсельхозтехника» район бирлашмасининг бошқарувчиси **Д. Мусаев**, район суғориш тармоқлари бошқармасининг бошлиғи **К. Қорасоқолов**, район комсомол комитетининг секретари **А. Маматқулов** ўртоқлар).

Гурлан райони (район партия комитетининг секретари **Ҳ. Раҳимов**, район ижроия комитетининг раиси **Қ. Урозметов**, район қишлоқ хўжалик бошқармасининг бошлиғи **Й. Қўчқоров**, «Узсельхозтехника» район бирлашмасининг бошқарувчиси **К. Ражаббоев**, район суғориш тармоқлари бошқармасининг бошлиғи **Б. Кенгашбоев**, район комсомол комитетининг секретари **У. Сафоева** ўртоқлар).

Наманган райони (район партия комитетининг секретари **Ф. Жўраев**, район ижроия комитетининг раиси **А. Мўминов**, район қишлоқ хўжалик бошқармасининг бошлиғи **С. Ниёзов**, «Узсельхозтехника» район бирлашмаси бошқарувчиси вазифасини ижро этувчи **С. Абдуғаниев**, район суғориш тармоқлари бошқармасининг бошлиғи **М. Дамихонов**, район комсомол комитетининг секретари **Э. Юсупов** ўртоқлар).

Учқўрғон райони (район партия комитетининг секретари **В. Ҳайдаров**, район ижроия комитетининг раиси **Ш. Эрназаров**, район қишлоқ хўжалик бошқармасининг бошлиғи **У. Абдуллаев**, «Узсельхозтехника» район бирлашмасининг бошқарувчиси **И. Красин**, район суғориш тармоқлари бошқармасининг бошлиғи **З. Эргашев**, район комсомол комитетининг секретари **У. Каримжонов** ўртоқлар).

Нарпай райони (район партия комитетининг секретари **Ш. Хўжақулов**, район ижроия комитетининг раиси **Т. Насриддинов**, район қишлоқ хўжалик бошқармасининг бошлиғи **В. Алексеев**, «Узсельхозтехника» район бирлашмасининг бошқарувчиси **Т. Намозов**, район суғориш тармоқлари бошқармасининг бошлиғи **М. Аблақулов**, район комсомол комитетининг секретари **У. Ғофуров** ўртоқлар).

Тўрақўрғон райони (район партия комитетининг секретари **М. Бобохонов**, район ижроия комитетининг раиси **А. Мамажонов**, район қишлоқ хўжалик бошқармасининг бошлиғи **А. Иброҳимов**, «Узсельхозтехника» район бирлашмасининг бошқарувчиси **Й. Додахонов**, район суғориш тармоқлари бошқармасининг бошлиғи **А. Юсупов**, район комсомол комитетининг секретари **Н. Ҳафизова** ўртоқлар).

ҲОСИЛ ЕРДА ҚОЛМАЙДИ

Сирдарё областининг меҳнаткашлари бу йил йиғим-теримни зўр уюшқоқлик билан бошлаганликлари ажойиб самараларини берди. Қўриқ азаматлари суръатга — суръат қўшиб пешқадамликни қўлдан бермадилар. Машина теримини авж олдирганликлари учун маррага ҳамма областлардан илгари етиб келдилар. Областнинг меҳнатда ғалаба қучишида жуда кўпгина илғор районлар, колхоз ва совхозларнинг ҳиссаси катта бўлди.

Ильич районидаги «Правда» совхози пахтакорларининг ажойиб ишлари бунга мисол қилиб кўрсатишга лойиқдир. Чўлда ташкил этилган бу совхоз ўзининг 10 йиллик юбилейини пахта топшириш планини муддатидан илгари бажариш билан нишонлади. Совхоз бу йил 6000 гектар майдонга барака уруғи қадаб, пландаги 9280 ўрнига 13 ярим минг тоннадан ортиқ юқори сифатли «оқ олтин» топширди. Етиштирилган ҳосилнинг 13 минг тоннадан ортиғи фақат машиналар ёрдамида териб олинди. Машиналарга катта ихлос қўйган совхоз ишчилари бу соҳа бўйича белгиланган топшириқларини икки баравар ошириб бажардилар.

Йиллик пахта топшириш-планларини юз қирқ процентга яқинлаштириб қўйган совхоз коллективи далалардаги ҳосил чўғини чамалаб кўришиб ялпи ҳосилни 15 минг тоннага, ҳосилдорликни гектар бошига 25 центнерга етказиш учун курашни давом эттирмоқдалар.

Коммунист Эгамберди Ботиров бошқарувчи бўлган 1- бўлим ишчиларининг иши айниқса мақтовга сазовордир. Бўлим азаматлари бу йил мавжуд 630 гектар майдоннинг ҳар гектаридан юқори хирмон кўтардилар. Улар планда белгиланган 1110 ўрнига 1724 тоннага етказиб пахта топширдилар. «Зангори кема» капитанлари эса 1667 тонна ҳосилни «пўлат этак»лардан тўкдилар.

Саидназар Мамараҳимов бошқарувчи бўлган 3- бўлим ишчилари ҳам давлатга пахта топшириш планини муддатидан илгари бажариш билан улуғ байрамни муносиб нишонладилар.

— Совхозимиздаги жуда кўп бригадаларнинг иши ҳаммани қойил қолдирмоқда, — дейди хўжалик директори Ёқуб Раҳмонқулов. Бу ерларда ишнинг яхши ташкил этилганлиги зафар қучишимизнинг катта омилларидан бири бўлмоқда. Коммунист Тоғай Идиқулов бошлиқ 2- бригада аъзолари айниқса жасорат кўрсатиб ишладилар. Улар ҳозиргача ҳосилдорликни гектар бошига 33 центнердан ошириб юбордилар. Уларнинг марраси 35 центнерлик хирмон кўтариш. Бригада бошлиғининг ўзи саккизинчи беш йиллик якунлари учун Октябрь Революцияси ордени билан мукофотланди. 6- бригада бошлиғи Эшқул Ғозибеков эса «Москвич» енгил автомашинаси билан тақдирланди.

Совхоз ишчилари юкларини енгил қилаётган механик-ҳайдовчилардан ғоятда миннатдордирлар. Коммунист Пармонқул Раҳмонқулов икки қаторли машинада 418, Омон Зокиров 270, Тугал Бегимқулов 210 ва турсунойчи Назокат Исаева 110 тонна пахта териб бердилар. Машина терими туфайли механизаторларнинг ўртача иш ҳақлари 250-280 сўмни ва ишчиларнинг иш ҳақлари эса 180-200 сўмни ташкил этмоқда.

Совхоз далаларини шу кунларда ҳам кезсангиз йиғим-теримнинг қизғин давом этаётганлигининг шоҳиди бўласиз. Ишчиларнинг ва уларга яқиндан кўмаклашаётган ёрдамчиларнинг азми-қарори етиштирилган ҳосилнинг бир граммини ҳам нес-нобуд қилмасдан йиғиштириб олиб, она-Ватан хазинасига етказиб беришга қаратилган.

Т. УНАБОЕВ.

БУГУН—СОВЕТ МИЛИЦИЯСИ КУНИ

ОСОЙИШТАЛИК ПОСБОНЛАРИ

1917 йилнинг тарихий кунларида ташкил этилган, мамлакатимиз тенгдоши бўлган совет милицияси бугун ўзининг 54 йиллигини нишонламоқда. Унинг дунёга келиши ва тараққиёти Улуғ Ленин номи билан боғлиқ. Милиция ходимлари Совет ҳукуматининг дастлабки кунлариданоқ бошлаб унинг манфаатларини ўз постларида ҳушёр туриб ҳимоя қилдилар. [illegible]

Ўз фаолиятини қўпорувчиларга, чайқовчи-сутхўрларга, [illegible] қарши курашдан бошлаган совет милицияси ВЧК, ОГПУ, Қизил Армия [illegible]

Ҳ. ЯҲЕЕВ,
Ўзбекистон ССР ички ишлар министри.

[illegible]

Совет милицияси ўзининг бугунги байрамини [illegible]

Партия ва ҳукуматимиз милиция ходимлари ҳақида тинмай ғамхўрлик қилмоқда. 1968 йил ноябрь ойида КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети [illegible]

Коммунизм қурилишининг ҳозирги босқичида ички ишлар органлари, шу жумладан, милиция зиммасига [illegible]

[illegible]

Республика милиция органлари бундан буён ҳам меҳнаткашлар билан ўз алоқаларини янада мустаҳкамлайдилар. [illegible]

ЙИЛЛАР

Кекса, мўйловдор капитанни кўпчилик яхши билади. [illegible]

[illegible] бошқа бутун ўз ўрнига келган [illegible] босқинчилардан ўч олишга аҳд қилганди. Лекин уни милиция хизматига олиб қолишди. Дастлаб анча оғир бўлди. Очил Ҳатамовнинг устози қилиб тажрибали милиция ходими майор Расулов белгиланди. Улар жиноятчиларни бирга қидиришар, халқ орасида бирга юришарди.

Расулов ёш милиционерга шундай таълим берарди: «Ҳақиқий совет ходими бўлишга интилди. Ҳар бир жиноятни чуқур ва ҳар томонлама текширишга, унинг келиб чиқиш сабабларини аниқлашга ҳаракат қил. Фактларни яхши таҳлил эт. Ўз ишингнинг моҳиятини яхши тушуниб ол...». Ҳатамов устозининг сўзларига содиқ қолди. Уруш тугади. Лекин ҳали турмуш оғир эди. Очил ака бир куни болалар хонасига ёшгина безори болани олиб келди. Кейин кўзи қиймасдан уни уйига олиб кетди. Шундай қилиб, унинг оиласида янги киши тарбиялана бошлади. Орадан бир оз вақт ўтгач, иккинчи рус болани асраб олишди. Очил Ҳатамов ўз оиласида беш болани тарбиялаб вояга етказди. Уларга билим берди. Ҳозир катта ўғли Миша ҳунар мактабида ўқитувчи, иккинчиси институтни тугатиш олдида турибди. Колганлари эса ўқиб-ишлаётирлар.

1952 йилда О. Ҳатамовнинг ҳаётида унутилмас воқеа бўлди. У партия аъзолигига қабул қилинди. Унга партия билетини топширишар экан, райкомдагилар: [illegible] Сиз энди коммунистсиз. [illegible]

Инспекторга тегишли участка Самарқанднинг [illegible] бу ерда меҳнаткашларнинг паспорт режимига қандай риоя қилаётганликларини текшириш, уларнинг осойишталигини сақлаш, оилавий жанжалларни бартараф этиш, ичкиликбозликка қарши курашиш, безориларнинг адабини бериш керак. Урушдан кейинги йилларда дам олиш учун ҳеч вақт етишмасди. Ҳатамовнинг ёлғиз ўзи жуда қийналиб қолди. Бу кварталда яшовчи кишилар унинг жонига ора киришди. У чойхоналар, қизил бурчакларда бўлиб, янги қонунлар, ҳукуматимизнинг фармонлари тўғрисида суҳбатлар ўтказарди. Участка инспектори кўплаб хонадонларга бориб, турли темаларда суҳбатлар ўтказарди. Уни жон қулоғи билан тинглашар, унга ишонишар ва шу олижаноб ишда унга яқиндан ёрдам беришарди. Ҳатамов ҳозир ҳам доим халқ орасида. У ўзининг кўнгилли ёрдамчилари билан меҳнаткашларнинг осойишталигини саклаш йўлида баракали меҳнат қилмоқда.

Капитан Ҳатамов милиция ишига келганидан буён чорак асрдан ортиқ ўтди. Унга турли ерлардан мактублар, телеграммалар келиб туради. Буларда у ҳаётда тўғри йўлни топиб олишига кўмак берган, оғир аҳволда қолганда ёрдам қилган кишиларнинг қалб сўзлари, миннатдорчилик ҳис-туйғулари битилган. Одамларнинг миннатдорчиликларига сазовор бўлишдан ортиқ бахт бўлмаса керак.

П. БОБИКИН.

Суратда: Тошкент шаҳар давлат автоинспекцияси аълочиларидан (чапдан ўнгга) младший лейтенант С. Орипов, младший сержант С. Марахонов, майор М. Жўрабеков, капитан И. Қурбонов ўртоқлар.

И. Глауберзон фотоси.

ЖУМА ОТАШЕВИЧ ОТАШЕВ

1918 йилдан буён КПСС аъзоси, республика аҳамиятидаги шахсий пенсионер, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган ирригатор Жума Оташевич Оташев 8 ноябрь куни 74 ёшида вафот этди.

Жума Оташевич 1897 йили Тўрткўл шаҳрида туғилди. У 12 яшарлигидаёқ бойлар эшигида хизматкорлик қилиб кун кечиришга мажбур бўлган эди. 1917 йили у қизил партизанлар отрядига кўнгилли бўлиб қўшилади. У Қизил гвардияда, кейинчалик эса Қизил Армия сафларида оддий қизил аскардан 2-Туркистон ўқчи бригадаси сиёсий бўлимининг бошлиғигача бўлган йўлни босиб ўтди. 1921 йилдан партия ва совет органларида фаол ишлай бошлади. У Амударё область ижроия комитетининг раиси, Ўзбекистон республикаси Марказий Ижроия Комитетининг аъзоси, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети аъзолигига кандидат бўлди. 1924 йилда Жума Оташевич Хоразмда Совет ҳокимиятини ўрнатиш учун олиб борилган жангларда фаол қатнашганлиги учун Хоразм Халқ Республикасининг Қизил Байроқ ордени билан мукофотланган эди. 1926—1927 йилларда у Ўзбекистонда ер-сувислоҳоти ўтказишда актив қатнашди.

1927 йилда Оташев Тимирязев қишлоқ хўжалик Академиясига ўқишга юборилди. 1932-йили уни аъло баҳолар билан битириб инженер-гидротехник унвонини олиб қайтди. Ўқишни тугатгандан сўнг Фарғона ва Зарафшон водийларида гидротехника иншоотлари қурди.

1935 йилнинг декабридан бошлаб Оташев яна Хоразмда ишлай бошлади. У бу ерда Жанубий Хоразм ирригация системалари бошқармасининг бошлиғи, Хоразм область сув хўжалиги бошқармасининг бошлиғи, Хоразм лойиҳақидирув экспедициясининг бош инженери ва бошлиғи бўлиб ишлади.

Жума Оташевич Хоразм суғориш системалари кўпгина лойиҳаларининг муаллифлари ва ташаббускорларидан бири эди, у Хоразм областида суғориладиган ерларнинг мелиоратив холатини яхшилашга катта эътибор берди. Бу эса қишлоқ хўжалик экинларининг ҳосилдорлигини оширишга ва пахтадан рекорд ҳосил олишга имкон берди.

Ватан олдидаги хизматлари учун Ж. О. Оташев Ленин ордени, Меҳнат Қизил Байроқ, «Қизил Юлдуз» орденлари, икки марта «Ҳурмат Белгиси» ордени, кўпгина медаллар ва Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиқлари билан мукофотланган эди.

Кекса большевик, йирик мутахассис — ирригатор, толмас меҳнаткаш Жума Оташевич Оташевнинг ёрқин хотираси қалбимизда мангу сақланиб қолади.

Ш. Р. Рашидов, Е. И. Алексеевский, Н. М. Матчонов, Н. Ж. Худойбердиев, И. Г. Анисимкин, Е. С. Белоножко, А. Д. Бесчастнов, И. Р. Қурбонов, В. Г. Ломоносов, М. М. Мусахонов, Т. Н. Осетров, О. У. Салимов, Қ. Камолов, Н. Маҳмудов, С. Р. Расулов, С. У. Султонова, А. С. Абдалин, Р. Ҳ. Абдуллаева, Г. А. Габриельянц, С. К. Зиёдуллаев, И. В. Марцинюк, М. Т. Турсунов, А. С. Хўжаев, А. Н. Аскоченский, Б. Отабоев, И. П. Дрижак, И. И. Духно, Р. Эшчонов, Б. Н. Қодиров, С. М. Мамарасулов, Х. Матрасулов, Е. И. Озерский, В. В. Пославский, А. И. Тихомиров, Н. Р. Ҳамроев, М. Худойберганов, Ф. Шамсиддинов, К. К. Шубладзе, Р. Юсупов.

ҚОРАКЎЛЧИЛАРНИНГ ЯНГИ МАРРАЛАРИ

САМАРҚАНД, («Совет Ўзбекистони» мухбири). Нурота район қоракўлчилари тўққизинчи беш йилликнинг биринчи йилини муваффақиятли якунламоқдалар. Район бўйича ҳар юз бош совлиқдан ўрта ҳисобда 140 тадан ошириб қўзи олинди. Давлатга қоракўл тери топшириш, наслга қўзи қолдириш плани ошириб бажарилди. Кузги жун қирқиш муддатидан илгари бажарилди, «Нурота», «Ғозғон», Ленин номли совхозлар ҳар бош совлиқдан кўп ва сифатли жун қирқиб олдилар.

Район қоракўлчиларининг яқинда бўлиб ўтган кенгаши қоракўлчилик аҳволи ва галдаги вазифаларни муҳокама қилди. Нурота район партия комитетининг секретари Ф. Тошназаров доклади тингланди. Докладчи ва музокарада сўзлаган хўжалик раҳбарлари, чўпонлар қиш кампаниясини муваффақиятли ўтказиш чоралари, қишловга пухта ҳозирлик кўриш тадбирларини таъкидлаб ўтдилар, қимматли тажрибаларни оммалаштирдилар. Кенгаш қатнашчилари 1972 йилда чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни янада кўпайтириш, қўйлардан кўплаб эгиз қўзи олишни таъминлаш юзасидан оширилган мажбурият қабул қилдилар.

Нурота қоракўлчиларининг кенгашида Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси Н. Ж. Худойбердиев, Самарқанд область партия комитетининг биринчи секретари С. Н. Усмонов ўртоқлар иштирок этдилар ва нутқ сўзладилар.

Л. ЭРГАШЕВ.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР ИЧКИ ИШЛАР МИНИСТРЛИГИ ХОДИМЛАРИДАН БИР ГРУППАСИГА «ЎЗБЕКИСТОН ССРДА ХИЗМАТ КЎРСАТГАН ЮРИСТ» ФАХРИЙ УНВОНИ БЕРИШ ТЎҒРИСИДА

Ички ишлар органларида узоқ йиллар ва бенуқсон хизмат қилганликлари, ҳуқуқ тартиботи ва қонунчиликни мустаҳкамлаш ишидаги хизматлари учун қуйидагиларга «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган юрист» фахрий унвони берилсин:

Ортиқов Шермат — Хоразм область Боғот район ижроия комитети ички ишлар бўлимининг бошлиғи.

Дорогинин Ренат Александрович— Ўзбекистон ССР Ички ишлар министрлиги штабининг бошлиғи.

Султонов Мухтор Насруллаевич — Андижон область ижроия комитети ички ишлар бошқармасининг бошлиғи.

Файзуллаев Муртазо — Тошкент область ижроия комитети ички ишлар бошқармаси жиноят қидирув бўлими бошлиғининг ўринбосари.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси
Н. МАТЧОНОВ.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари
Ҳ. ПУЛАТОВА.

1971 йил, 9 ноябрь,
Тошкент шаҳри.

ШОЛИ — ДАВЛАТГА

Республикамиз областларида шоли тайёрлашнинг бориши тўғрисида 1971 йил 9 ноябрга бўлган
МАЪЛУМОТ

Биринчи стун — областлар; иккинчи стун — план (тонна ҳисобида) учинчи стун — топширилган шоли (тонна ҳисобида), тўртинчи стун — планга нисбатан процент ҳисобида.

Самарқанд	2.300	3.432	149,2
Андижон	5.000	6.762	135,2
Хоразм	19.500	26.042	133,5
Сирдарё	13.970	17.209	123,2
Тошкент	20.300	24.302	119,7
Наманган	4.000	4.625	115,6
Фарғона	3.000	3.393	113,1
Сурхондарё	6.800	7.042	103,5
ҚҚ АССР	54 000	52.448	97,1
Республика бўйича:	128.870	145.255	112,7

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИДА

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ички ишлар органларида узоқ йиллар ва бенуқсон хизмат қилганликлари ва ҳуқуқ тартиботини мустаҳкамлаш ишидаги хизматлари учун Ўзбекистон ССР Ички ишлар министрлигининг ходимларидан бир группасини Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиғи билан мукофотлади.

X X X

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми республиканинг совет ва маъмурий органларида узоқ йиллар ва самарали ишлаганлиги ҳамда туғилган кунига эллик йил тўлганлиги муносабати билан Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ҳузуридаги чет эл туризми бошқармасининг бошлиғи Неъматулла Ҳикматуллаевни Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиғи билан мукофотлади.

МИРЗАЧЎЛ САХОВАТИ

...СИРА тушуниб бўлмайди. Сирдарё дастлаб тоғлардан бошланиб, сўнгра бутун Фарғона водийси бўйлаб шарқдан ғарбга қараб оқади. Бу ерда эса кескин ўнгга бурилиб, гўё чўлдан юз ўгиргандай бўлади.

Бугунги кунда Мирзачўл бепоён далалардан иборат. Яқин-яқинларгача эса уни саҳро деб номлашарди. Мирзачўл ерларини ўзлаштириш ҳақида операторлар кино олганида йирик планда туяларнинг қум барханларига ботган оёғи-ю, худди шу жойда бульдозерларнинг туркумини кўрсатишарди.

Аслида эса, инсонни бу ерда ном-нишонсиз макон эмас, балки фақатгина дарё етишмаслигидан яшириниб ётган хазина кутиб ётарди. Дарҳақиқат, ном-нишонсиз нарса умуман ҳаётда бўлмайди. Баҳор кезлари чўл бағри оловга чулғангандай лолага тўлади. Ёзда эса сарғайиб қолган, аммо ҳали ҳам умр кўраётган, жазирамада баҳор қуёшининг жилмайишидан шарбат олган гул бандлари кўзга ташланади. Асрлар оша шундай бўлиб келган.

Фақатгина дарё етишмасди. Одамлар бу ерда ҳам дарёнинг қуёш йўли бўйлаб ўз йўлини давом эттиришига ёрдамлашишди. Бу жасорат кўрсатишни талаб қилар эди.

УЧ ТОМОНИДАН Тянь-Шань, Олой, Нурота тоғлари ўраб олган чўлни. Ерости жилғалари тоғлардан тузни сидириб келтириб, чўл бағрини тўйдирган, ер сал тирналдими, дарҳол туз юзага чиқади. Чўлқуварлар «Дружба» совхози далаларида дастлабки ғалабани нишонлашди. Аммо, орадан кўп ўтмаёқ ер бағри яна шўр билан қопланди. Инсон дастлабки хатосиданоқ тегишли хулоса чиқарди.

Табиатнинг дастлабки сабоқларидан лойиҳачилар ва қурувчилар тегишли хулоса чиқариб олишди. Фақат биргина мисолни келтириб ўтмоқчиман: чўлга об-ҳаёт келтирадиган каналлар ва бетон новларнинг умумий узунлиги 3260 километр (рақамнинг мағзини бир чақиб кўринг-а!) бўлса, ёпиқ зовурлар бундан икки баравар кўп — 8044 километр келади!

Чўлга сув олиб келиш баробарида ҳар уч тоғнинг яширин ҳамласини енгиш учун чиндан ҳам жуда улкан иш қилишга тўғри келган.

МИРЗАЧЎЛни суғориш асрлар оша орзу қилиб келинган. Бу орзуни рўёбга чиқариш учун интилиб ҳам кўришган. Мирзачўлнинг шундай дарвозасида ястаниб ётган Бекобод қишлоғи чеккаларида (ҳозир бу ер ўзбек пўлат эритувчилари ва энергетикларининг шаҳри бўлиб қолган) кўҳна кулбаларнинг чор-деворлари ҳали ҳам сақланиб қолган. Бундан 100 йил муқаддам канал ўтказиш ҳақидаги интилиш натижасиз қолиб кетди. Биринчи жаҳон урушидан аввал чор сулоласининг охирги монархи ўрнига ўзини кўзлагани учун Тошкентга сургун қилинган ювиндихўри акционер жамият тузиб, канал ўтказилган эди. Лекин бу канал ҳам Сирдарёга туташиб келган ерларда (аксарияти чор амалдорларига қарашли ерларда) ўтказилган эди. Чўлнинг бағрига қадам босишга ҳеч ким журъат қилолмади.

Октябрдан сал илгарироқ бу ерга Георгий Константинович Ризенкампф (Губенко) экспедиция билан бирга келган эди. У илк бор чўлни умуман суғоришнинг илмий лойиҳасини ишлаб чиқди. Чор ҳукумати, сўнгра эса Вақтли ҳукумат бундан юз ўгирди. Инженер 1918 йил бошларида бу ҳужжатларнинг ҳаммасини В. И. Ленинга келтириб берди. Ўша йилнинг 17 майидаёқ Ильич Туркистондаги суғориш ишлари тўғрисидаги машҳур декретга имзо чекди. Унда Мирзачўлга алоҳида эътибор берилган эди.

ЧЎЛ истиқболи тобора ёрқин намоён бўлаверди. Бизгача йўқотилган йилларни қоплаш учун босқичма-босқич ишлаш ҳамда кўпгина идораларнинг кучи билан ишлашдан иборат биз кўникиб қолган схемадан воз кечишга тўғри келди. Чунки чўлни олим, қурувчи ва пахтакорнинг биргаликдаги куч-ғайрати билан ўзлаштириш зарур эди. 1956 йили «Главголодностепстрой» ташкил этилиб, заказчи ва пудратчи, автор ва ижрочи, экскаваторчи ва агроном бир ташкилотга бирлашди.

Бош бошқарма ишни буюк қурилишнинг индустриал базасини тузишдан бошлади: йиғма темир бетон, деворбоп материаллар, ремонт корхоналари тармоқларини ривожлантирди, чўл бағрига электр линиялари ўтказди (ҳозир бу линияларнинг узунлиги 1,5 минг километрдан ошади), темир йўл ва автомобиль йўллари қурди (бу йўллар ҳам ҳозир бир ярим минг километрдан ошади), — каналлар, водопроводлар, газопроводлар ўтказди. Бош бошқарма Янгиер шаҳрини қуришга, совхозларнинг замонавий посёлкаларини қуришга киришди, кўриқ очди. Ўзи лойиҳа қилиб, ўзи қурадиган, ўзи йиғиштириб оладиган улкан хўжалик бунёд этилган эди. Яхши бўлиб чиқди.

Дастлабки кундан бошлаб—ўн беш йил—бош бошқармага Акоп Абрамович Саркисов бошчилик қилди. Ошни пишириб, қозонга чўмичини солганда у вафот этди. Иш унинг умрини қирқди дейиш нотўғри бўлур эди. Аксинча, куч-ғайрати бошқаларга илҳом бахш этиши, бошқаларни эргаштириши билан у партия топширган ишни охирига етказгунча бўлган даврни касалликдан юлиб олди. Тириклигида бу одам ҳақида кам ёзишди. Ҳозир эса дадил лойиҳаларга асос солган институт, чўлга сув келтирган канал, совхоз, кўча унинг номига қўйилган... Чўл ўз саркардасини яхши хотирлайди.

ОХУНБОБОЕВ номли совхозда етти ака-ука Сотти, Деҳқон, Ҳосил, Аҳмад, Юсуф, Чўли, Қувон Улуғмуродовлар билан яқинда учрашиб қолдим. Мирзачўлга улар тоғдан тушиб келишган экан. Шунга қадар эса пахтанинг қандай ўсишини ҳам билишмас экан. Ҳозир эса ҳаммалари механизатор. «Демак бутун ҳосилни машиналарда териб олар экансизлар-да, бирмисқол ҳам пахта қўлда терилмайди, Шундайми?» — сўрадим мен. Ака-укалар бир-бирларига қараб олишди-да: «Қўлда пахта теришни билмаймиз. У қанақа бўлади?» деб жавоб беришди.

Бошқа минглаб чўлқуварлар бу ерга пахта водийларидан келишган, бобо-касбларига нисбатан таркиб топган ўз қарашлари билан келишган. Аммо пахтачилик бу ерда улар учун ҳам бутунлай янги бир касбдек бўлиб туюлди. Улар илгари ишлаган водийларда ҳар одам ҳисобига бир-бир ярим гектар экин тўғри келарди. Бу ерда эса ўн-ўн беш гектар тўғри келади. Бутун умид фақат техникагагина боғлиқ эмас: машиналар билан ўстирилиб, машиналарда йиғиштириб олинадиган хўжаликларда янгича характер керак. Шундай характерга эришилди. Бу энг муҳимидир.

Дастлабки уруғ бу ерда 1960 йили ерга қадалган эди. Қўриқ ернинг дастлабки нишона ҳосилини — биринчи тонна пахтасини тантанали хирмон қилиш маросимида бўлган эдим. Бу воқеа ўша «Дружба» совхозида бўлган эди. Яқинда прожекторларнинг кўзни қамаштирувчи нури ҳамда Мирзачўл тайёрлов пунктларининг шовқин-суронида ўша кундан буён миллионинчи тонна «оқ олтин» хирмонга уюлди. Бу охирги тонна қайси совхоздан келган экан? Ҳеч ким билолмади. Тўғрида, ҳозир йигирма еттита совхоз бор. Яқинда қирқ олтита бўлади. Йил сайин кўпаяверади. Хирмон ҳам йил сайин юксалаверади.

Қўриқ ер бу йил ҳозиргача икки юз минг тонна пахта берди. Ҳосилнинг деярли ҳаммаси машиналарда териб олинди. Мамлакатга энг арзон пахта берилди.

Мирзачўл саховати ана шундай.
Мирзачўл намунаси ана шундай.

Г. ДИМОВ,
«Известия» махсус мухбири
Гулистон, Ўзбекистон ССР.

(«Неделя»нинг 45-сонидан олинди).

1821 Ф. М. Достоевский 1971

ХАЛҚ ИФТИХОРИ

Бутун дунё прогрессив жамоатчилиги бадиий тафаккурнинг даҳоларидан бири, гениал рус адиби Федор Михайлович Достоевский туғилган кунининг 150 йиллигини умуминсоний маданиятнинг катта воқеалардан бири сифатида қизғин нишонламоқда.

«Толстой билан бир қаторда, истеъдодининг умумий даражаси ва қолдирган меросининг аҳамияти жиҳатидан ундан қолишмайдиган адабиётимизнинг яна бир жаҳон аҳамиятига эга гениал ёзувчиси — Федор Михайлович Достоевский туради», — деган эди А. В. Луначарский бу улуғ санъаткор ҳақида. М. Горький эса Достоевский истеъдодини фақат Шекспир истеъдоди билан тенглаштириш мукин, деб таърифлаган эди.

Дарҳақиқат, Ф. М. Достоевский рус халқининг ифтихорига айланган, ўз ижоди билан жаҳон бадиияти хазинасини бойитган, унинг тараққиётига самарали таъсир кўрсатган буюк сўз санъаткорларидан биридир.

Ф. М. Достоевский 1821 йилнинг 11 ноябрида Москва шаҳрида врач оиласида туғилди. 1843 йилда Петербургдаги инженерлар ўқув юртини тамомлаб, бир йил инженерлик вазифасида ишлади. 1844 йилдан бошлаб истеъфога чиқди ва шундан кейинги бутун умрини адабий фаолиятга бағишлади. Достоевский адабиётга ёшлигидан қизиққан, рус ва Европа адабиёти билан яхши таниш эди. У мустақил ижодга киришишдан олдин 1843 йилда Бальзакнинг «Евгения Гранде» романини таржима қилади.

Ўша йили ўзининг илк бадиий асари — «Қашшоқ одамлар» романини ёзди. Бу асар Достоевскийнинг номини бутун Россияга ва дунёга машҳур қилиб юборди. В. Г. Белинский энди 24 ёшга қадам қўйган «гениал рус ёзувчиси» ҳақида чексиз шавқ-завқ билан мақола ёзди, унинг буюк келажагини башорат қилди.

Роман крепостнойлик ҳуқуқи ҳали ҳукм суриб келаётган бир пайтда, Николай I замонида яратилган эди. Бу даврда рус адабиёти Грибоедов, Пушкин, Лермонтов, Гоголь каби улуғ намоёндаларга эга эди. Достоевский эса ўзини уларнинг шогирди ҳисобларди. Грибоедовнинг «Ақллилик балоси»да, Пушкиннинг поэмалари ва «Евгений Онегин» романида, Лермонтовнинг «Замонамиз қаҳрамони»да ўша даврдаги чуқур фикрли, ҳислари теран, ижтимоий адолатсизлик ва кишининг-киши томонидан эзилишига қарши кураш йўлларини изловчи илғор рус кишиларнинг образлари тасвирланган эди.

Бу асарлар билан бир қаторда, рус адабиёти, оддий рус халқининг — деҳқонлар, ҳунармандлар, майда хизматчилар ва бошқа қашшоқ кишиларнинг маънавий ҳаётини, характерини, турмуш шароитларини ҳаққоний гавдалантирадиган асарларга катта эҳтиёж сезиб турарди. Пушкин ўзининг «Бекат назоратчиси» қиссасида, шундан кейин Гоголь «Шинель» ҳикоясида рус адабиётида биринчи маротаба меҳнаткаш одамларнинг заҳматларга тўла ҳаётини тасвирлаб беришга, ўз ўқувчиларини эътибордан четдаги қисматлар ва инсоний фазилатлар устида жиддий ўйлаб кўришга мажбур қилган эди. Бечораҳол бекат назоратчиси Самсон Вирин ва аянч тақдирли мирза Акакий Акакиевич Башмачкинлар рус адабиёти назарига чалинган «кичик одам»ларнинг дастлабкилари эди. Достоевский ана шу асарлар изидан борди. «Қашшоқ одамлар» романида бундай оддий кимсалар образларининг бутун бир галереяси гавдалантирилади.

Роман хат шаклида ёзилган бўлиб, асосий қаҳрамонлар кекса чиновник Макар Алексеевич Девушкин ва ёш қиз Варенька Доброселовалар ўртасида олти ой — апрелдан сентябргача давом этган ёзишмаларни ўз ичига олади. Хат шакли Достоевскийгача ёзилган сентиментал ва романтик асарларда кўп учрайди. Лекин Достоевский бундай асарлардаги шартлилик, қаҳрамонларнинг ўта назокатлилиги, ўринсиз шоирона кўтаринкилик каби сийқа йўллардан қатъий чекинади, унинг қаҳрамонлари ёзган хатларида оддий одамлар ўзларининг ҳаётида намдан-кам бўладиган хурсандчиликлари ва доимий азоб-уқубатлари ҳамда қарама-қаршиликларга бой ҳаётдан олган таассуротларини жонли, ўта самимий ва бир оз ҳазил-мазаҳ оҳангида ҳикоя қиладилар.

Макар Девушкин Петербургнинг ҳароба кулбаларидан бирида бир хонани ижарага олиб яшайди. Унинг деразасидан рўпарадаги қишлоқдан кўчиб келишган Варенька ва унинг онаси турадиган хона деразаси кўриниб туради.

Девушкиндан ён қўшнилари доимо кулиб юради, ҳатто унинг фамилияси ҳам одамларнинг кулгисини қистатади. Ўзи идорада 30 йилдан буён бир зайлда қоғоз кўчириб тирикчилик қилади. Лекин мана шундай кўнгилсиз, қашшоқ ҳаёт кечириб ҳам Девушкин ўзининг одамгарчилик сиёқини йўқотмаган. Варенькaнинг фожиали қисмати Девушкинни қайғуга солади. Уни бу аҳволдан қутқаришга уринади. Лекин барча уринишлари беҳуда кетади.

Романдаги қаҳрамонларнинг ёзишмалари баҳордан бошланиб кузда тугаши ҳам рамзий маънога эга: бу уларнинг ҳаётида ҳам «қиш яқинлашаётганидан», кўнгилсиз, зулматли кунлар етиб келаётганлигидан далолатдир.

Достоевскийнинг илк романи халқнинг фақат аччиқ қисматини, ижтимоий тенгсизликни тасвирлаб кўрсатгани билангина эмас, балки, Белинский айтганидек, унда «кичик одамлар»нинг аслида улкан одамлар эканлиги — олижаноб фикрлар ва ҳиссиётларга бой, ўз қадр-қимматини ҳимоя қила оладиган, чинакам севиш ва нафратланиш кучига эга бўлган, ўзларидай қашшоқ, бечораҳол одамларга юракдан қайишадиган маънавий соғлом кишилар эканлигини ёрқин кўрсата олганлиги билан диққатга сазовордир.

Дастлабки романидан кейин Достоевский кетма-кет «Адаш» (1846), «Оқ тунлар» (1848), «Неточка Незванова» (1849) повестларини яратди. Ёзувчи келгуси романларида камолга етган юксак истеъдодининг илк куртакларини ана шу асарларда яққол намоён қила олган эди. Уларда ёзувчи инсон шахсининг руҳий дунёсини чуқур таҳлил эта олиш, инсон қалби ва ақлининг яширин, мураккаб фаолиятини нозик пайқаш ва гавдалантира олиш маҳоратини намойиш қилди. Бу асарларда кишиларнинг фикри ва кайфиятлари бевосита даврнинг ғоялари ва руҳи билан узвий бирликда очиб кўрсатилди.

1849 йилда Достоевский петрашевчиларнинг революцион тўгарагига аъзолиги туфайли қамоққа олинади ва ўлимга ҳукм этилади. Бироқ, кейинчалик ўлим жазоси сургун ва шундан кейин оддий солдатлик хизматига жўнатиш билан алмаштирилади. Ёзувчи тўрт йил Сибирда, Омск қамоқхонасида ётади. Ўзининг сургун йилларидаги ҳаёти ва каторга таассуротларини у 1860—1862 йилларда ёзган «Ўлик уйдан мактублар» номли китобида ифодалайди. Китобда қамоқхона шароити ва маънавий муҳити атрофлича тасвирланади, халқ орасидан чиққан ажойиб типлар, характерлар очилади, подшо каторгасининг даҳшатли манзараси яққол гавдалантирилади.

Ёзувчи 1860 йилнинг охирида Петербургга қайтиб келади. Шундан кейинги йилларда унинг машҳур «Хўрланган ва ҳақоратланганлар» (1861), «Жиноят ва жазо» (1866), «Телба» (1868), «Шайтонлар» (1871—72), «Ўсмир» (1875) «Ака-ука Карамазовлар» (1879 — 1880) романлари босилиб чиқди.

Достоевский бу асарлари билан рус ва жаҳон адабиётининг буюк романнависларидан бири сифатида танилди. Унинг романлари инсон руҳининг чуқур тадқиқотларидир. Улуғ ёзувчи ўз романларида буржуа цивилизациясининг инсон бошига солган кулфатларини, мана шундай шароитда миллионлаб оддий одамлар хўрлик ва ҳақорат, очлик ва азоб-уқубат гирдобига итқитилганини буюк санъаткорона куч билан очиб берди.

«Достоевский романлари, — деган эди Роза Люксембург, — буржуа жамияти башарасига тик қараб: «сен-ҳақиқий қотил, инсон қалбининг кушандаси — сен!» деб айтилган шафқатсиз айбномадир».

Сургун йиллари Достоевский ҳаётида чуқур из қолдирди. У миллионлаб меҳнаткашлар оммасининг вакиллари билан яқиндан танишди. бу одамларнинг маънавий поклиги, қалбининг бойлиги ва истеъдодидан ҳайратланди. Айни пайтда у халқ ва дворянлар ўртасидаги руҳий узоқликни кўриб, дворянлар тоифасидан чиққан оз сонли революционерларнинг фаолиятига ишончсизлик ва шубҳа билан қарай бошлади. Бу шубҳалар Достоевскийнинг 1860—70 йиллардаги рус революционерлари билан кучли баҳсларига сабаб бўлди. Рус жамиятини сиёсий қайта қуриш учун кураш ғоясига жамиятни ахлоқий-маънавий қайта тарбиялаш, «мусаффолаш» ғоясини қарши қўя бошлади. Бундай қарашлар унинг асарлари тенденциясини ҳам белгилай бошлади. «Ўсмир» романида қаҳрамоннинг маънавий-ахлоқий адашувлари ҳақида ҳикоя қилинади. Қаҳрамон йигит, ёзувчининг қайд этишича, «ахлоқ, яхшилик ва ёвузликни бошқарувчи ипларни излайди». Ёзувчи дворянларнинг ахлоқий бузуқлиги ва ижтимоий тенгсизликни тасвирлаб, ҳаётни адолат ва ҳақиқат асосида қайта қуриш масаласини қўяди. Бироқ бу ижобий идеални ёзувчи христианларча тобелик ва сохта «халқ ҳақиқати» тарафдори сайёҳ Макар Долгоруков образида гавдалантиради. «Жиноят ва жазо» романининг қаҳрамони Раскольников эса қаттиқ янглишувлардан кейин исёнкорликдан воз кечишга қарор қилади.

Достоевский ижодида туғилган реакцион ғоялар ўз даврининг революцион адабий танқидчилиги томонидан, кейинчалик М. Горький томонидан, хусусан унинг «Карамазовчилик ҳақида», «Яна карамазовчилик ҳақида» мақолаларида қаттиқ танқид қилинди.

Достоевскийни бутун дунё севиб ўқимоқда. Ўзбек китобхонлари ҳам унинг «Хўрланган ва ҳақоратланганлар» романини ўз она тилларида бундан бир неча йил аввал ўқишга муяссар бўлган эдилар. Гениал адибнинг бошқа машҳур асарлари билан ҳам ўқувчиларимиз яқин йилларда кенг таништирилса, яхши иш бўлур эди.

Достоевский асарларида капитализм инсон бошига солган фожиаларни ўткир реалистик куч билан ифодалади ва инсоният кулфатига сабаб бўлаётган ёвуз тузумлар таг-томири билан йўқолиб кетмагунча Достоевскийнинг овози актуал бўлиб қолаверади.

М. САФАРОВ.

АДИБ ҲАҚИДА ЗАМОНДОШЛАРИ ВА КЕЙИНГИ АВЛОДЛАР

Жаноб Достоевскийнинг истеъдодини ҳамма дарров тушуниши ва тан олиши қийин. у ижод этган даврда унга қарши қўйиладиган жуда кўп истеъдодлар етишади, аммо бу истеъдодлар унутилиб кетади, айни улар унутилаётган вактда Достоевскийнинг шуҳрати чўққисига етади.

В. Г. БЕЛИНСКИЙ.

Санъаткорнинг (Достоевскийнинг) хизмати худда шундаки, у кўп одамнинг кўр эмаслигини кашф этади; у аҳмоқ одамда ҳам энг равшан соғлом фикр учқунларини топади; унутилган, тамом бўлган, қиёфаси йўқолган одамда ҳам инсон табиатининг барҳаёт, ҳеч қачон сўнмайдиган интилишларини ва эҳтиёжларини кўради; инсон қалбининг қоронғу бурчакларида ҳам шахснинг зўравонликка, бўғилишга қарши яширин исёнини топади.

Н. А. ДОБРОЛЮБОВ.

Достоевский ўз асрининг фарзанди сифатида, ислоҳотдан аввалги Россияда авж олган капиталистик муносабатларнинг... мураккаблигини, Россиянинг... ана шу ранг-баранглигини акс эттирувчи бадиий кўзгудир.

А. В. ЛУНАЧАРСКИЙ.

Достоевский асарларида соғломлик ва қудрат, ўта тушкунлик ва мусаффолашишга бўлган оташин ишонч, ҳаётга ташналик ва ўлимга ташналик — барчаси бир-бири билан интиҳосиз курашади... ҳаётнинг бутун тўлақонлилиги Достоевский асарларининг ҳар бир заррасида қабариб кўринади.

О. КАУС.

Достоевский Гётенинг қаҳрамони Прометейга ўхшаб унсиз, забонсиз одамларни эмас, балки ўз овози бўлган эркин кишиларнинг образларини яратади. Бу кишилар ўз ижодкори қаторида тура олади, унинг фикрига эътироз билдира олади, ҳатто унга қарши исён қила олади.

М. БАХТИН.

Достоевскийнинг аҳамияти фақат фалсафа, руҳиёт ва мистика соҳасида бўлиб қолмай, балки Европа романи тарихида янги, чинакам гениал саҳифа яратганлигида ҳамдир.

Л. ГРОССМАН.

УЛУҒ АДИБ ТУҒИЛГАН УЙДА

ЁЗУВЧИ УЙ-МУЗЕЙИДАН РЕПОРТАЖ

Достоевский кўчаси, 2-уй. Москва шаҳрининг чеккасидаги бу уй қашшоқ беморлар шифохонаси эди. Бу шифохонада буюк адибнинг отаси Михаил Достоевский ишларди. Бинонинг ўнг қанотидаги 1-этажда Достоевскийлар торгина давлат квартирасида туришарди. Ҳозир бу ердаги ёдгорлик лавҳасида 1821 йил 30-октябрда Ф. М. Достоевский туғилганлиги ёзиб қўйилган. Кейинроқ оила аъзолари кўпайиб кетишган вақтда Достоевскийлар шифохонанинг чап қанотига кўчиб ўтишди. Бўлажак ёзувчининг болалик ва ёшлик чоғлари шу ерда кечди. Фёдор 16 ёшга тўлганида бу уйдан кетди ва Петербургда асосий инженерлар билим юртига ўқишга кирди.

Федя Достоевский болалик чоғларидан хўрланган ва ҳақоратланган қашшоқ кишиларнинг оҳу-зорларини эшитиб яшади. Шифохона яқинида «Худоий хона» деб аталган уй бор эди. Москва шаҳрининг тарихчиси П. Ситиннинг айтишича, шаҳарнинг ҳар томонидан бу ерга ўлган одамларни келтириб ташлашарди. Худоийхона хизматчилари уларнинг тобутларини яқин атрофдаги кўчаларнинг чорраҳаларига қўйиб қўйишарди. Агар марҳумнинг танишлари топилмаса муз солинган чуқурга солиб қўйишар ва бир йилдан кейин ҳалойиқни тўплаб дафн этишарди.

Бир ярим аср ўтгандан кейин ёзувчининг Москвада кечган болалик чоғларидан ҳеч қандай ҳақиқий буюмлар қолмаган эди. Ёдгорлик хонага даҳлиз орқали кирилади. Хона панжара девор билан тўсилган. Кундузи ҳам қуёш нури тушмайди ва бу тор ҳужрани шамоллатиш ҳам мумкин эмасди. Чунки ҳужранинг ягона туйнуги қўшни хонага туташ эди. Биз Достоевскийнинг кўпгина асарларида шундай қоронғу бурчаклар тасвирини учратамиз.

Даҳлиздан асосий хонага кирамиз. Хона деворлари ўша замонлардагидек сариққа бўялган, бурчакда, деразанинг рўпарасида печ бор. Хонада бундай печлардан бир нечта. Ёзувчининг жияни Андрей Достоевский ўз хотираларида ҳам ҳайбатли учта голланд печи ҳақида гапиради. Хотираларда шунингдек деразаларга оқ чарм дарпарда тутилгани айтилади. Ҳозир ҳам хонада шу печларни ва дарпардаларни кўрамиз. Хона деворларида ёзувчининг отаси ва онаси, баъзи қариндошларининг суратлари осилган. Теварак стол устида бешта шам қўндирилган жез қандил — бизнинг замонамизгача етиб келган ҳақиқий буюмлардан фақат шуларни кўрамиз. Уй-музейдаги қимматли нарса — бу санъаткорнинг мураккаб ва зиддиятли ижодий лабораториясига доир турли-туман қўл ёзмаларидир. Мана Достоевскийнинг семиз, қўлбола ён дафтари. Дафтар саҳифаларида ёзувчининг сургундаги ва аскарлик чоғидаги қора ёзувлари ҳозир жигарранг тусга кирган. Шу хонадаги «Омск қамоқхонасида Рождество байрами» деган сурат ёзувчи умрининг оғир йиллари ҳақида ҳикоя қилади. Суратда сочи қирилган, ғамгин маҳбусларни, карта ўйини устида чиққан низони ва қамоқхона норида ўтирган, қўллари кишанлоғлик Достоевскийни кўрамиз. Шу хонада ака-ука Достоевскийлар нашр этган «Эпоха» ва «Время» журналларини, Достоевский сафдошларининг суратларини ҳам кўрамиз. Қўлёзмаларнинг жуда кўп саҳифаларида ёзувчи қўли билан чизилган турли одамларнинг суратлари бор. Шунингдек бу ерда Достоевскийнинг авторлик корректуралари, «Русский вестник» журналида биринчи марта эълон қилинган «Телба» романини ҳам учратамиз.

Кейинги хонада ҳам кўпгина қўлёзмалар ва автографлар бор. Бу қўлёзмалар Достоевскийнинг «Ўсмир», «Шайтонлар» романлари устида қандай ишлаганлигини тасаввур қилишга имкон беради. Бу ерда яна ёзувчининг ён дафтарлари, асарларининг айрим бобларини, ёзувчининг ҳаётлигида нашр этилган асарлари, хотинига йўллаган мактублари қўйилган. Уй-музейда ҳар қадамда ёзувчининг буюк ижодкорлик ва гражданлик жасорати намоён бўла боради.

Мана, «Жиноят ва жазо» романининг яратилиш тарихига доир материаллар. Турли жиноий суд процесслари тасвирланган журналлар, судларнинг расмий ҳужжатлари, тарихий адабиётлардан кўчирмалар, ёзувчининг мулоҳазалари ёзилган кундалик дафтарларида унинг Италия, Германия, Франция Англияга қилган сафарлари, Герцен, Огарев, Бакунин билан учрашувлари ҳақидаги таассуротлари ёзилган.

Сўнгги залга кирамиз. Хона ўртасидаги супада Достоевский иш бўлмасининг манзараси акс этган. Оғир икки тумбочкали ёзув столи. Хивичдан тўқилган кресло, стол устида вақт ўтиб қорайиб кетган икки аёлнинг ҳайкалчаси, жез сиёҳдон. Қутичаси титилиб кетган темир боғли кўзойнак, ингичка ёғоч сиёҳ қалам, перо солинган қутича. Қўлбола папиросларнинг гильзалари. Визит карточкалари. Стол олдида қадимий қалин ва чарм муқовали китоблар билан лиқ тўлган катта китоб жавони. Карамзин, Пушкин, Гоголь асарлари, «Дон Кихот», Англия тарихи. Газета-журналлар. Ойнаванд витриналарда «Ака-ука Карамазовлар» романи қўл ёзмасининг сўнгги саҳифаси, «Исён» асарининг бир бобига доир хомаки режа, сўнгги ёзишмалар... Янгиланган уй-музей санъаткор ихлосмандлари учун бир дунё янгилик беради.

Г. АЛЕКСЕЕВ. (АПН).

ЁЗУВЧИ КУНДАЛИК ДАФТАРИДАН

Санъат асарининг бадиийлигини қандай билиш мумкин? Агар биз бадиий ғоянинг шу ғояни ифодаловчи шакл билан мумкин қадар тўлиқроқ мувофиқлигини кўрсак, асарнинг бадиийлиги юксак деб оламиз. Аниқроқ айтганда бадиийлик, хусусан романнинг бадиийлиги шундаки, романдаги шахслар ва образлар ёзувчининг фикрини жуда равшан кўрсата олиши, романнинг ўқувчиси ёзувчининг фикрини худди ёзувчи асар яратаётганда ҳис қилганидек, худди ёзувчидек тушуниши керак.

* * *

Санъат ҳамиша замонавийдир, санъат ҳеч қачон бошқача яшамаган ва яшаши ҳам мумкин эмас.

* * *

Асосий истагимиз шуки, санъат турли мақсадлар билан бўғилмасин, унга турли қонунлар ёпиштирилмасин, у йўлдан чалғитилмасин, чунки шусиз ҳам санъат йўлида тўғоноқ тошлар, алдоқ ва оғишлар кўп, буларнинг ҳаммаси инсоннинг тарихий ҳаётидан ажралмас машаққатлардир. Санъат қанчалик эркин бўлса, у шунчалик нормал ривожланади, ўзининг ҳақиқий ва фойдали йўлини шунчалик тез топади. Санъатнинг мақсади ва манфаатлари инсон мақсадлари билан бир хил бўлгани учун у инсондан ажралмай, инсонга хизмат қилгани учун, қанчалик эркин ривожланса, инсониятга шунчалик кўп фойда етказади.

* * *

Кундалик турмушдаги юзаки қараганда унчалик ёрқин кўринмайдиган бирор фактни кузатиб кўринг-а. Агар кучингиз етса ва кўзингиз ўткир бўлса, шу фактда ҳам ҳатто Шекспирда топилмайдиган теранликни кўрасиз. Фақат гап шундаки, кимнинг кучи етади ва кимнинг кўзи ўткир? Ахир бадиий асарлар яратиш ва ёзиш учунгина эмас, балки фақат фактнинг ўзини пайқаш учун ҳам одам ўзича санъаткор бўлиши керак.

* * *

Санъаткордан фотографик ҳаққонийлик эмас, механик аниқлик эмас, балки бошқа каттароқ, кенгроқ, теранроқ ҳаққонийлик талаб этилади. Аниқлик ва ҳаққонийлик жуда зарур, жуда муҳим, лекин ҳаққонийликнинг ўзи бадиий асар яратиш учун фақатгина материал холос, ижод қуроли холос, Кўзгу ҳеч қачон буюмга қарамайди, аниқроқ айтганда кўзгу буюмни пассив, механик тарзда акс эттиради. Ҳақиқий санъаткор эса бундай қилиши мумкин эмас: хоҳ суратда, хоҳ ҳикояда, хоҳ музика асарида бўлсин, ҳаммасида албатта санъаткорнинг ўзи кўринади. У ўзи истамаса ҳам, беихтиёр кўринади, ўзининг бутун барча қарашлари, ўзининг табиати, ўзининг барча савияси билан кўринади.

* * *

Агар бирор материал онгсиз тасвирланаверса, ундан ҳеч нарсани била олмаймиз. Аммо санъаткор келиб бу материалга ўзининг қарашини кўрсатса ва бу ҳодисанинг номи ҳақида, унда қатнашган одамлар ҳақида ўзича ҳикоя қилиб берса ана шу номлар типларга айланади ва ниҳоят бу типларга ҳамма ишонса, шу типдаги одамларнинг ҳаммаси турдош отга айланиб кетади. Санъаткор қанчалик кучли бўлса у шунчалик ҳаққонийроқ ва теранроқ фикр айтади, ижтимоий ҳодисаларга ўзининг қарашини билдиради ва шу билан жамият онги ўсишига ёрдам беради...

ҚАШШОҚ ОДАМЛАР

(РОМАНДАН ПАРЧА)

Азизим Варенька, жонгинам, бебаҳо гавҳарим! Сизни олиб кетишяпти, сиз кетяпсиз! Қандай кўргилик! Ҳозир яхшиси сизни мендан жудо қилишгунча юрагимни юлиб кетишса бўлмасмиди! Энди қолингиз қандай кечади! Мана сиз йиғлаяпсиз, лекин кетяпсиз?! Мана ҳозир сиздан мактубча олдим. У кўз ёшларингиз билан ҳўл бўлган. Демак, кетгингиз келмаяпти. Демак сизни зўрлаб олиб кетишяпти, демак сиз менга ачинасиз, демак сиз мени яхши кўрасиз! Ахир қандоқ қилай, энди ким ёнингизда бўлади? У ёқда нозик юракчангиз ғам-кулфатга тўлади, кўзингизга дунё тор бўлиб, юрагингиз музлайди. Юрагингизни дард кемиради, парчалаб юборади. Сиз у ёқда ўлиб қоласиз, сизни зах ерга қўйишади; қошингизда йиғлайдиган одам ҳам топилмайди! Жаноб Биков итлари билан қуён овлашдан бўшамайди... Оҳ, жонгинам, жонгинам! Ахир қандай қилиб бу ишга журъат қилдингиз, қандай қилиб бундай чорага журъат қила олдингиз? Нима қилиб қўйдингиз, нима қилиб қўйдингиз, ўзингизни қандай жарга ташладингиз. Ахир у ёқда сизнинг жонингизни суғуриб олишади; улар сизни очдан ўлдиришади, фариштам. Ахир сиз, жонгинам каптар патидай заифасиз. Шу ишлар содир бўлаётганда мен қаёқда эдим? Мен ахмоқнинг кўзим қаёқда эди! Қизча эркаланяпти, қизчанинг шунчаки нозик бошчаси оғрияпти деб ўйлапман! Шуни ҳам тушунмабман — ҳа, ўлардай ахмоқ эканман, хаёлимга ҳам келмапти, бу сўқир кўзим ҳеч нарсани кўрмабди, ўзимни ҳақ деб ўйлабман, гўё бу ишларнинг менга дахли йўқ деб ўйлабман; яна кетидан чопиб юрибман!... Йўқ, Варенька, мен касалдан туриб кетаман; балки эртагаёқ соғайиб кетарман, албатта касалдан туриб кетаман... Жонгинам, ўзимни ғилдирак остига ташласам ташлайманки, сизни кетказмайман! Йўқ, ахир қандай қилиб бундай қиламан? Бундай қилишга қандай ҳаққим бор? Сиз билан кетаман; каретангиз орқасидан чопаман. Агар мени олиб кетмасангиз танимдан жоним чиққунча, жоним борича чопавераман, чопавераман. Ахир сиз у ёқнинг ималигини биласизми, қаёққа кетаётганингизни биласизми, жонгинам? Сиз балки билмассиз, буни билмасангиз мендан сўранг! У ёқда фақат дашт бор, жоним, фақат дашт, тақир. қип-қизил дашт; менинг мана бу кафтимдай тап-тақир дашт! У ёқда ҳиссиз-туйғусиз тўнкадай хотинлар, саводсиз мужиклар, маст-аластлар юришади. У ёқда ҳозир дарахтларнинг ҳам япроқлари тўкилиб кетган. У ёқда ёмғир қуяди, у ёқ совуқ — сиз ўша ёққа кетяпсиз-а! Ҳа, жаноб Биков у ерда бекор юрмайди: у қуёнлар билан овора бўлади, ахир сиз-чи? Сиз бойвачча хоним бўлмоқчимисиз, жонгинам? Лекин, фариштам, ўзингизга бир боқинг-а, бойвачча хонимга ўхшайсизми?.. Ахир бундай бўлиши мумкин эмас. Варенька! Энди мен кимга хат ёзаман, жонгинам? Ҳа! Ахир сиз ўйлаб кўринг-а, бир ўйлаб кўринг-а, у бечора энди кимга хат ёзади деб ўйлаб кўринг-а? Энди кимни жонгинам деб атайман; шундай майин, мулойим от билан кимни атайман. Кейин сизни қаердан топаман, фариштам? Мен ўлиб қоламан-ку, Варенька, албатта ўлиб қоламан; юрагим бундай бебахтликни кўтара олмайди! Мен сизни худонинг кунини севгандай севардим, худди ўзимнинг қизимдай севардим! Сиз учун, фақат сиз учун яшардим! Ҳа, ишлардим, ёзув-чизув қилардим, юрардим ҳам, сайр қилардим ҳам, мулоҳазаларимни дўстона мактублар шаклида қоғозга ишониб айтардим, ахир ҳаммаси сиз жонгинам, ёнгинамда, рўпарамда, яқингинамда яшардингиз. Сиз балки шунинг учун ҳам бехабар эдингиз, ҳолбуки фақат шунинг учун яшардим! Ҳа, жонгинам, қулоқ солинг. Ўйлаб кўринг кабутарим, ахир қандай қилиб, ахир қандай қилиб бизни ташлаб кетасиз? Азизим, ахир сизнинг кетишингиз мумкин эмас, сира мумкин эмас; ахир бу мутлақо мумкин эмас! Ахир ёмғир ёға бошлаяпти, сиз эса заифагина, совқотиб қоласиз. Сиз тушган карета ивиб кетади; ивиб шалаббо бўлиб кетади. Аравангиз чегарадан ўтиши билан синиб кетади. атайлаб синиб кетади. Ахир бу Петербургда жуда расво арава қилишади. Бу аравасозларнинг ҳаммасини биламан; уларга фақат фасон бўлса, бирорта қўғирчоқ ясашса бўлди; пишиқ эмас! Ўлай агар, пишиқ ишлашмайди! Жонгинам, жаноб Биков олдида тиз чўкаман; сизни севишимни унга исботлайман, ҳаммасини исботлайман! Сиз ҳам жонгинам исботлайсиз. Қатъий исботлайсиз! Қоламан деб айтинг, боролмайман деб айтинг!... Оҳ, нега у Москвада савдогар қизига уйланмадийкин? Ўшанга уйланса яхши эмасмиди! Савдогар қизи унинг тенги; савдогар қизи унга жон деб тегарди; буни яхши биламан, нима учунлигини айтайми? Нима учун десангиз мен сиздан айрилмасдим. Ахир, жонгинам, Биковнинг нима кераги бор. Нимага у бирдан сизга азиз бўлиб қолди? Балки унинг латталарига учгандирсиз .Балки шунга учгандирсиз. Ахир фальбала нима деган гап? Фальбаланинг нима кераги бор? Ахир, жонгинам, фальбала кераксиз нарса! Бу ёқда гап одамнинг ҳаёти устида бўляпти, жонгинам фальбала латта-ку; ҳа, жоним, фальбала латта, ахир. Дарвоқе, сизга ўзим ҳам олиб берардим, ойлигим чиқиши билан олиб берардим, қанча десангиз олиб берардим фальбалани. Ҳа, жонгинам, олиб берардим; анави ёқда магазинда танишим ҳам бор; фақат сал сабр қилинг, ойлигим чиқишини кутсангиз бўлди, фариштам, Варенька! Оҳ, худойим, худойим! Демак албатта жаноб Биков билан кетар экансиз-да, бутунлай кетар экансиз-да! Оҳ, жоним! Йўқ-йўқ, сиз яна хат ёзасиз, ҳаммасини хатга битиб юборасиз. Борганингиздан кейин ўша ёқдан албатта хат ёзасиз. Бўлмаса-чи, фариштам, ҳурилиқойим, бу хатим охиргиси денг; ахир бундай бўлиши мумкин эмас-ку, бу хатим охиргиси бўлиши мумкин эмас. Ахир қандай қилиб бундоқ бўлади, қандай қилиб охиргиси бўлади! Йўқ-йўқ , мен хат ёзаман, сиз ҳам ёзасиз... Ҳа, ҳозир хатим ҳам сал ўнгланиб қоляпти. Қофияси келишяпти... Оҳ, жоним, қофияси нимаси! Ахир ҳозир нима ёзаётганлигимни билмайман, сира билмайман. Ҳеч нимани билмайман, ўқиб ҳам кўрмайман, қофиясини ҳам тузатмайман, шунчаки ёзгим келаётганидан, сизга кўпроқ ёзгим келаётганидан ёзяпман... Кабутарим, азизим, жоним!..

Маҳкам МАҲМУДОВ таржимаси.

ЖАҲОН БЎЙЛАБ

ТЕЛЕТАЙП ХАБАРЛАРИ

И. ГАНДИ ПАРИЖГА КЕЛДИ

◆ ПАРИЖ. Ҳиндистон Бош министри И. Ганди Парижга келди. И. Ганди Парижда Франция президенти Ж. Помпиду ва Франция Бош министри Ж. Шабан-Дельмас билан музокара олиб боради. Париж матбуотининг хабар беришича, музокаралар давомида Ҳиндистон-Покистон чегарасидаги аҳвол, Покистондан Ҳиндистонга кўчиб келган кишилар проблемаси, шунингдек Франция билан Ҳиндистон ўртасидаги муносабатларга доир масалалар муҳокама қилинади.

МУСТАМЛАКАЧИЛАРНИНГ ЯНГИ ИҒВОСИ

◆ ДАКАР. Португалия ҳарбийлари Африкадаги мустақил Сенегал давлатининг территориясига иғвогарлик мақсадида яна ҳужум қилдилар. «Солей» газетасининг хабар беришича, Португалия армиясининг қуролли солдатларидан бир группаси 4 ноябрга ўтар кечаси Сенегал территориясига бостириб кирган ва Симанде-Баланте қишлоғига ҳужум қилган. Сенегалликлардан бир киши ўлдирилган, кўп киши жароҳатланган.

КУБА ҲУКУМАТ ДЕЛЕГАЦИЯСИ ЧИЛИГА БОРАДИ

◆ САНТЬЯГО. Чили президенти Сальвадор Альенденинг таклифига биноан Бош министр Фидель Кастро бошчилигидаги Куба ҳукумат делегацияси 10 ноябрда бу ерга келади. Чили Ташқи ишлар министрлиги матбуот учун берган баёнотида шуни маълум қилди.

ПОЛЬШАДА СОВЕТ ФИЛЬМИ КУНЛАРИ

◆ ВАРШАВА. Халқ Польшасининг бир қанча шаҳарларида совет фильми кунлари ўтказилмоқда. Совет фильми кунларида қатнашиш учун совет режиссерлари ва актерларининг бир группаси бу ерга келди. Улар кино томошабинлар билан ва Польшадаги ўз ҳамкасблари билан учрашадилар.

ДАВЛАТ НАЗОРАТИГА ОЛИНМОҚДА

◆ ДОРУССАЛОМ. Доруссалом шаҳар кенгаши пойтахтдаги «Шелл-Бритиш петролеум» ва «Ажип» компанияларига қарашли автозаправка станциялари национализация қилинганлигини билдирди. Национализация қилинган станциялар шу йилнинг биринчи декабридан бошлаб давлат назоратига ўтади.

Шаҳар тараққиёт корпорацияси автозаправка станцияларини давлат назоратига олинишидан илгари Танзания пойтахтидаги барча гўшт магазинларини национализация қилган эди.

БЕЛГРАД ЭКРАНЛАРИДА СОВЕТ ФИЛЬМЛАРИ

◆ БЕЛГРАД. Белградда совет фильми ҳафталиги бошланди. Югославия пойтахтида кун мобайнида совет экран усталарининг кейинги бир қанча асарлари, шу жумладан режиссер С. А. Герасимовнинг «Кўл бўйида» кинокартинаси кўрсатилади. Бу картина 1971 йилги давлат мукофотини олишга сазовор бўлган. Ҳафталикни очиш маросимида режиссер М. Донской бошчилигидаги совет кинематографчилари делегацияси ҳозир бўлди.

(ТАСС).

УМУМХАЛҚ БАЙРАМИ

Чет эл матбуоти жаҳон информация агентликлари, кўпгина мамлакатларнинг радио ва телевидениеси Улуғ Октябрь социалистик революцияси 54 йиллигининг Москвада байрам қилинишини кенг ёритмоқда ва шарҳламоқда.

◆ БЕРЛИН. ГДРда чиқадиган газеталар Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 54 йиллигига бағишлаб Кремлнинг Съездлар саройида ўтказилган тантанали йиғилиш тўғрисидаги ҳисоботни «Совет халқи Улуғ Октябрь 54 йиллигини КПСС XXIV съезди белгиси остида байрам қилмоқда», «1917 йил инсоният тарихида бурилиш даври бўлди» деган сарлавҳалар билан босиб чиқарди.

Газеталар ўзининг бош мақоласида ва редакцион мақолаларда Улуғ Октябрнинг оламшумул тарихий аҳамиятини таъкидлаб ўтмоқда.

ГДРдаги миллион-миллион радио тингловчилар ва телетомошабинлар Қизил майдондаги ҳарбий парад ва меҳнаткашлар намойиши тўғрисида бевосита Москвадан олиб эшиттирилган репортажни тингладилар ва томоша қилдилар.

◆ СОФИЯ. Миллион-миллион болгар меҳнаткашлари ўз шаҳар ва қишлоқларида байрам намойишлари бошланиши олдидан Москвадаги Октябрь тантаналарини: Қизил майдонда ҳарбий парад ва меҳнаткашлар намойишини телевидение орқали ғоят қизиқиб томоша қилдилар.

Москвада меҳнаткашлар намойиши, деб уқтириб ўтди София радиоси, КПСС билан халқнинг мустаҳкам бирлигини, бутун совет жамиятининг ижтимоий сиёсий ва ғоявий бирлигини, КПСС билан давлатнинг КПСС XXIV съезди белгилаган тинчлик программасини амалга ошириш йўлидаги пухта сиёсатини совет халқи астойдил қўллаб-қувватлаётганлигини равшан намойиш қилди.

◆ ПАРИЖ. Франс Пресс агентлигининг мухбири 7 ноябрда Қизил майдонни тасвирлаб қуйидагиларни ёзади: «Қизил майдон совет кишиларининг муваффақиятларини кўрсатувчи сон-саноқсиз транспарантлар билан безатилган. Мавзолей рўпарасидаги ГУМ пештоқида В. И. Лениннинг жуда катта портрети кўзга ташланади. Кремлнинг улуғвор девори СССР ва 15 та иттифоқдош республикаларнинг герблари билан безатилган». Агентлик Москвада бўлиб ўтган ҳарбий парад тўғрисида, СССР мудофаа министри, Совет Иттифоқи Маршали А. А. Гречконинг традицион нутқи ҳақида, меҳнаткашлар вакилларининг намойиши тўғрисида хабар беради.

◆ ВАРШАВА. Миллион-миллион поляклар Москва Қизил майдонидан ҳарбий парадни ва меҳнаткашларнинг байрам намойишини томоша қилдилар. Обзорчилар ўз репортажларида совет халқининг Октябрь 54 йиллигини катта муваффақиятлар билан кутиб олганлигини уқтириб ўтдилар.

◆ ПРАГА. Прага телевидениеси ва радиоси ўз эшиттиришларини бевосита Қизил майдондан олиб борди. Прага ва бутун Чехословакия Совет Иттифоқи пойтахтини томоша қилди ва эшитди.

Чехословакия обзорчилари, ҳарбий парад тўғрисида ҳикоя қилиб, Совет Армияси — Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар қуролли кучларининг асосий таркибий қисми эканлигини, социалистик лагерь мамлакатлари тинч тараққиётининг ишончли гарови, бутун дунёда тинчликни сақлаб қолиш ва мустаҳкамлашнинг муҳим омили эканлигини таъкидлаб ўтдилар.

◆ БУДАПЕШТ. Венгрия радиоси Москвадаги ҳарбий парадда СССР мудофаа министрининг нутқини баён қилиб, Коммунистик партия ва совет халқи КПСС XXIV съезди ишлаб чиққан тинчликни актив ҳимоя қилиш программасига мувофиқ равишда коммунизм қуриш учун қулай шарт-шароитлар таъминлаш йўлини изчиллик ва қатъият билан амалга оширзётганлигини, империалистик агрессия сиёсатига кескин қарши чиқаётганлигини халқларнинг озодлик курашини қатъият билан қўллаб-қувватлаётганлигини уқтириб ўтди.

Венгрия радиоси ва телевидениеси Қизил майдондаги ҳарбий парад ва меҳнаткашлар намойиши тўғрисида батафсил репортаж эшиттирди.

◆ БУХАРЕСТ. Миллион-миллион румин телетомошабинлари Совет Иттифоқи пойтахтида ўтказилган парад ва меҳнаткашлар намойишини зўр марок билан томоша қилдилар. СССР мудофаа министри, Совет Иттифоқи Маршали А. А. Гречконинг дўст социалистик давлатлар ўртасидаги сиёсий бирлик ва иқтисодий ҳамкорлик тобора мустаҳкамланаётганлигини ва Совет давлатининг тинчликсевар ташқи сиёсати бутун прогрессив инсониятнинг манфаатларига мувофиқ эканлиги тўғрисида айтган сўзларини руминлар мамнуният билан қабул қилдилар.

(ТАСС).

ЖАҲОН ТИНЧЛИК КЕНГАШИНИНГ НОРОЗИЛИГИ

ХЕЛЬСИНКИ, 9 ноябрь. (ТАСС). Жаҳон жамоатчилигининг норозилик билдиришига қарамай, АҚШ Амчитка оролида (Алеут архипелаги) 5 мегатонна қувватли ядро бомбасини ер остида портлатди. Жаҳон Тинчлик Кенгаши ядро бомбасининг портлатилишини қоралади.

Жаҳон Тинчлик Кенгаши секретариати АҚШ президенти Р. Никсонга йўллаган норозилик телеграммасида бундай дейилади: Америка маъмурлари ядро бомбасини портлатиш билан тинчликсевар халқларнинг ҳаётий манфаатларини назар-писанд этмаётганликларини намойиш қилдилар.

ПОЛЬША. Республика саноат корхоналарининг коллективлари Польша Бирлашган ишчи партиясининг VI съезди шарафига оширилган мажбуриятлар олишмоқда. Рибницкий тошкўмир шахтасининг кончилари бу йил мамлакатда пландан ташқари 155 минг тонна кўмир топшириб, ўз мажбуриятларини яна 120 минг тонна оширдилар. Суратда: «Зофювка» шахтасининг энг яхши кончилари.

ЦАФ—ТАСС фотоси.

УМИД ВА КЎЗ ЁШЛАРИ

(ҲИНДИСТОН — ПОКИСТОН ЧЕГАРАСИДАН РЕПОРТАЖ)

Ҳиндистоннинг Ғарбий Бенгалия штати ва қўшни Трипура территориясига жойлашган Шарқий покистонлик қочоқлар лагерида биринчи марта шу йилнинг баҳорида бўлган эдик. Икки томонида хурмолар саф тортган тош йўл, яшил шолизор ва жут далалари, унда ишлаётган деҳқонлар ҳамон кўз ўнгимда. Ўшанда биз Шарқий Покистонга туташ чегара районларида дастлабки қочоқларга дуч келган эдик. У пайтлар Ҳиндистонга қочиб ўтганлар 3 миллион кишидан ошмас эди. Мана, биз орадан беш ой ўтгач, яна шу йўлдан боряпмиз. Қочоқларнинг сони эса 9 миллиондан ҳам ошиб кетган.

Калькуттадан чегарагача бўлган йўлнинг чорак қисмини биз жуда тез босиб ўтдик. Атроф ҳамон ўша дамгидай хушманзара, жимжит қишлоқлар. Бироқ тезда гўзаллик ва сукунатдан асар ҳам қолмади. Биз гўё бутунлай бошқа бир дунёга кириб қолгандай бўлдик. Ҳаммаёқни оҳ-вой қоплаган. Бошпана излаб тентираб юрганларнинг сон-саноғи йўқ. Кимга қараманг, ўзининг дардини айтиб йиғлайди. Ҳиндистонга қараб келаётган озиб-тўзиган, қуруқ устихон бўлиб қолган кишиларнинг кети узилмайди. Аёлларнинг қўлида эмизикли болалар, эркаклар ва ўсмирлар рўзғор ашғол-дашғолини кўтариб олишган, чоллар бўлса ёшларга суянганича зўрға оёқ судрашяпти. Қочоқлар кечаси ҳам йўлда, очиқ ҳавода тунашади.

Ўз ватанингизни ташлаб кетишга сизни нима мажбур қилди? Шундай савол билан йўл чеккасида дам олиш учун ўтирган қарияга мурожаат қилдик. «Мен Кришда Чандра Гхошман, — дейди қария, — ёшим 70 да. Мен ҳам, менинг ота-боболарим ҳам Жессор шаҳри яқинидаги Дигогхрах қишлоғида туғилганмиз. Ўтган ҳафта қишлоғимизга Покистон солдатлари келишди. Улар молимизни тортиб олишди, уйимиздаги кўзга кўринарли бор нарсани йиғиштириб кетишди. Қаршилик кўрсатганларни роса калтаклашди. Менинг оилам — улар етти киши, — ҳеч вақосиз қолди. Қишлоғимиздагиларнинг деярли ҳаммаси бу бедодликдан ҳимоя истаб Ҳиндистонга жўнади. Олти кун йўл юрдик. Йўлда бир неча бор солдатлар ҳужум қилишди. Қолган нарсаларимизни ҳам шилиб олишди. Узук ё билагузукларни яширганларни отиб ташлашаверди. Мана, ўзинглар кўринглар. оиламнинг қолган бор бисоти шу». У бизга товоқ-қошиғу кирқ ёмоқ бўлиб кетган иккита одеялни кўрсатди.

Яна бир неча километр юргач, биз қочоқлар учун тайёрланган қишлоққа бурилдик. Қишлоқ ўнлаб километрларга, то Ҳиндистон-Покистон чегарасигача чўзилиб кетибди. Қамиш, фанер парчалари ва қоғоздан ясалган пастқам кулбаларда болалар ҳам энгашиб юришади. Йўлнинг икки томони бўйлаб тизилиб кетган бу чайлаларда бир оила — беш, етти, баъзиларида ўн икки киши биргаликда туришибди. Буни қишлоқ эмас, бутун бир мамлакат деса ҳам бўлади. Бир неча юз минг аҳолиси бўлган чодирлар мамлакатида бошига бир хил кулфат тушган ҳиндлар ва мусулмонлар, буддистлар ва христианлар истиқомат қилаётир.

Машинамиз кишилар оқими оралаб оқиста илгарилаётир. Иччхамоти дарёси бўйида тўхтаб қолдик. Тошқин кўприкни оқизиб кетган экан. Уни тузатгунларича кутиб ўтиришга тўғри келди. Иччхамоти бенгал тилида «Истак дарё»си дегани экан. Айтишларича, бенгал йигити қизни шу дарё соҳилига таклиф этса, бу севги изҳор қилгани бўларкан. Аммо ҳозир Истак дарёсида севишган бахтиёрларни учратиш амри маҳол. Юз минглаб бева-бечораларнинг кўз ёшлари қўшилгани учун ҳам бу йил Иччхамоти одатдагидан кучлироқ тошди, дейишмоқда алам билан бенгалликлар.

Дарё бўйида ўтирган ўрта яшар аёл диққатимизни ўзига тортди. Уни учдан ўн беш ёшгача бўлган олти бола ўраб олганди. Қўлида тўрт-олти ойлик эмизикли боласи ҳам бор. У кўпчилик қочоқларникига ўхшаш аччиқ тарихини сўзлаб берди. Биз Кхульна шаҳри яқинидаги қишлоқда турардик. Бир куни кечга томон икки юк машинада солдатлар келишди. Улар уйларимизга бостириб киришди, қўлларига илинган нарсани тортиб олишди, кейин ҳаммамизни кўчага ҳайдаб чиқариб, уйларимизга ўт қўйишди. Эркаклардан бирортаси қаршилик кўрсатгудек бўлса, уни ҳам, бошқаларни ҳам ўша ернинг ўзида ўлдиришарди. Менинг эримни ҳам шундоққина кўз ўнгимда ўлдиришди, — дейди йиғлаб аёл. — Буни кўрган болаларим қўрқиб, тумтарақай бўлиб кетишди. Мен бўлсам кичкинамни бағримга босдиму, дарё томон отилдим. Бир неча соат қамишзорда, сув ичида яшириниб ўтирдим. Солдатлар эркакларнинг деярли ҳаммасини, ўсмирларнинг кўпчилигини ўлдириб кетишди. Болаларим қандай омон қолганига ўзим ҳам ҳайронман... Энди уларни ким боқади, бошларини ким силайди?..» Аёл йиғлайди. Болалари унинг пинжига тиқилиб, фотоаппаратларимиздан кўзларини узишмайди.

Сафар пайтида кўпгина даҳшатли воқеаларни эшитдик, миллионлаб кишиларни зор қақшатган фожианинг гувоҳи бўлдик. Бу Покистон маъмуриятининг Шарқий Покистон ерида ўтказиб келаётган оммавий қирғин сиёсатининг оқибатидир. Бу сиёсатнинг мақсади — Шарқий Покистон халқларининг ўз ҳуқуқлари, миллий автономия учун, зулм ва камситишга қарши курашини бостиришга қаратилган. Қочоқлар билан бўлган суҳбатлардан сўнг шу нарса аниқландики, индуизм динидаги Шарқий покистонликларгина қувғин қилинаётгани йўқ. Ўзларининг репрессия ва таъқибларга дучор қилинаётганликлари ҳақида кўплаб қочоқлар — мусулмонлар, деҳқонлар, ишчилар, ҳунармандлар ва Ҳиндистонга бошпана излаб келган бошқа табақа вакиллари гапириб беришди. Авваллари юз минг кишига яқин аҳолиси бўлган буддист қабиласининг бошлиғи қуйидагиларни ҳикоя қилиб берди. Бир куни, — деди у, — бизга Ғарбий покистонлик солдатлар ҳужум қилишди. Улар олтин безакларни, қимматбаҳо буюмларни тортиб олишди, ибодатхоналарни талашди. аёллар ва қизларнинг номусига тегишди. Қаршилик кўрсатганларнигина эмас, ҳаммани отиб ташлашаверди. Унинг гапига қараганда қабиланинг ярми қирилиб кетган. Қабила бошлиғининг ўзи эса зўрға жон сақлаб қолибди.

Биз ким билан суҳбатда бўлмайлик, ўз юртларида тинчлик ўрнатилса, уларнинг ҳаётига хавф солинмаса ўз туғилиб ўсган жойларига қайтиб яшаш ва ишлаш истагини билдиришди.

Тинимсиз оқиб келаётган қочоқлар Ҳиндистон олдида ниҳоятда мураккаб проблемани туғдирди. Қочоқларни озиқ-овқат, дори-дармон ҳамда бошпана билан таъминлаш учун Ҳиндистон ҳукумати катта маблағ ажратди. Расмий маълумотларга қараганда, қочоқлар учун 3 миллиард рупияга яқин маблағ сарфланган. Ҳиндистоннинг чегара районларида аҳоли ҳаддан ташқари кўпайиб кетди. Трипурада 1,7 миллион киши яшарди. Ҳозир бу ерга яна шунча одам келиб қўшилди. Трипура маъмуриятининг вакили Ашок Натх бизга қочоқларни омборхоналарга, мактаб ва коллежларга жойлаштиришганини айтди.

Ҳиндистоннинг марказий ҳукумати, шунингдек қочоқлар жойлашган штатларнинг ҳукуматлари ўз ватанларини ташлаб кетишга мажбур бўлган миллион-миллион Шарқий покистонликларнинг оғир аҳволини енгиллатиш учун катта ишлар қилишяпти. 900 га яқин лагерлар ташкил этилди. Уларда қочоқлар озиқ-овқат, зарур медицина ёрдами ва вақтинчалик бошпана билан таъминланмоқда. Кўпгина хорижий давлатлардан ва халқаро ташкилотлардан қочоқлар учун ёрдам келиб турибди. Инсонпарварлик принципларига содиқ бўлган Совет ҳукумати ҳам қочоқларга ёрдам тариқасида Ҳиндистонга озиқ-овқат, дори-дармон ва кийим-бош юбормоқда. Лекин вақтинчалик қурилаётган бу чоралар қочоқлар проблемасини тўлиқ ҳал эта олмайди. Масалани сиёсий жиҳатдан ҳал этишгина миллионлаб қочоқларнинг ўз юртларига қайтиб боришларига имкон беради. Шубҳасиз, шу нарсагина Покистондаги вазиятни соғломлаштиришга ёрдам берган ва дунёнинг шу районида кескинликни юмшатиш имконини берган бўлур эди.

С. БУЛАНЦЕВ, (ТАСС).

ТЕЛЕВИДЕНИЕ БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

13.00 — МОСКВА, 13.15 — Ўқувчилар учун кўрсатув, 13.45 — Концерт, 14.20 — Қўлга тушмас қасоскорларнинг янги саргузаштлари (бадиий фильм), 15.35 — Янгиликлар, 17.55 — ТОШКЕНТ, 18.00 — Ахборот, 18.15 — Дўстлик жаҳон бўйлаб кезади, 19.05 — «Ўзбекфильм» кўрсатади, 19.25 — Ёзувчилар пахтакорларга, 19.40 — Ахборот, 20.00 — Мақсуд Шайхзода (ижодий портрети), 21.00 — Дала ишлари кундалиги, 21.20 — Концерт, 22.00 — МОСКВА.

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

17.00 — МОСКВА, 17.05 — Табиат ҳақида ҳиноялар, 17.30 — Эфирда «Молодость», 18.30 — Бугун — милиция куни, 19.00 — Концерт, 22.00 — ТОШКЕНТ, 22.55 — Тунги патруль (бадиий фильм).

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

19.00 — ТОШКЕНТ. Ўқув кўрсатувлари, 19.40 — Аҳолига кўплаб товарлар, 20.20 — Ленин истиқболига (бадиий фильм).

КИНО

Қобулдаги миссия — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (тоқ соатларда), «ЎЗБЕКИСТОН», «ДРУЖБА», «ЧАЙКА», «ВОСТОК» (кундуз ва кечқурун), «СПУТНИК» (кундуз соат 12, 1, 4, 5, кеч 8 да).

Тасодифлар ёнма-ён — «КЎКЧА» (ўзбек тилида, тоқ соатларда), «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (жуфт соатларда). НАВОИЙ НОМЛИ (кундуз ва кечқурун), «СПУТНИК» (кундуз соат 11, 3, кеч 7 ва 9 да).

Офицерлар — ҲАМЗА НОМЛИ (кундуз ва кечқурун).

Сен ёнимда бўлсанг — «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ» (жуфт соатларда), «МОСКВА» (тоқ соатларда).

Темир эшик сири — «МОСКВА» (эрталаб соат 10, кундуз 11.40 минутда).

Пеппи — узун пайпоқ — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (тоқ соатларда).

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 10/XI да **Севилья сартароши.**

ҲАМЗА НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 10/XI да **Табассум ўғрилари**, 11/XI да **Машаққатли йўл.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 10/XI да **Нурхон.**

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — **РСФСР халқ артисти И. Рубан раҳбарлигидаги ўргатилган ёввойи ҳайвонлар иштирокида** МОСКВА ДАВЛАТ ЦИРКИ АРТИСТЛАРИНИНГ ГАСТРОЛЛАРИ (кеч соат 7 яримда, шанба кунлари кундуз соат 3 ва кеч 7 яримда, якшанба кунлари соат 12, 3 ва кеч 7 яримда).

Ўзбекистон ССР Пахта тозалаш саноати министрлиги, пахта тозалаш саноатининг марказий илмий-текшириш институти, пахта тайёрлаш ва Тошкент тола тайёрлаш трестлари пахта тайёрлаш саноатининг кекса ходими, 1940 йилдан КПСС аъзоси, Ўзбекистон ССР Олий Советининг собиқ депутати, шахсий пенсионер, Тошкент пахта тайёрлаш трестининг собиқ бошқарувчиси

Султон Рўзиевич НИШОНБОЕВНИНГ

вафот этганлигини чуқур қайғу билан маълум қилиб, марҳумнинг оиласига ва ёру-биродарларига таъзия билдирадилар.

Охунбобоев номли Республика махсус интернат-мактаби коллективи мактаб директори, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган ўқитувчи Ж. А. Мухитдиновга онаси

Марҳамат МУҲИТДИНОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Тошкент Давлат университети ректорати, партия ташкилоти ва география факультетининг деканати, жамоат ташкилотлари шу факультетнинг иқтисодий география кафедраси мудири профессор З. М. Акромовга онаси

Марҳамат МУҲИТДИНОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қиладилар.

Ўзбекистон ССР Озиқ-овқат саноати министрлиги коллегияси ва Тошкент область боғдорчилик-виночилик совхозлари тресты «Олмазор» совхозининг директори, 1930 йилдан КПСС аъзоси, қишлоқ хўжалигининг кекса ходими

Петр Федорович ЮРКОВНИНГ

вафот этганлигини чуқур қайғу билан маълум қилиб, марҳумнинг оиласига таъзия билдирадилар.

СПОРТ

ШАХМАТ

АЖОЙИБ ЎРИНБОСАРЛАР

Агар Петросян — Фишер ўйини бўлмаганида жаҳоннинг ҳозирги шахмат маркази деб ҳамма Ленинградни тан олардики. Бу ерда ҳам унча-мунча баҳс бўлгани йўқ. Ҳамиша зўрларнинг зўрини бир ерга тўпловчи мамлакат чемпионатларини бекорга «шахмат дорилфунини» деб аташмайди. Жаҳон шахмат майдонида жавлон урган барча гроссмейстерларимиз дастлабки олий таҳсилни худди ана шу «дорилфунун»да кўришгани кўпчиликка маълум.

Дунёдаги ҳамма ёш шахматчиларнинг сардори бўлишга эришган ленинградлик студент Анатолий Карпов, шахмат шохларининг доимий қароргоҳига айланган Москваден шаҳри азимда биринчилар қаторидан жой олишга муваффақ бўлган 22 ёшли гроссмейстер Юрий Балашов сингари талант соҳиблари учун бу чемпионат яна бир улкан маҳорат мактаби—кўрик бўлди. Лекин шу ерда яна бир нарсани айтишга тўғри келади. Ана шу анжуманда республикамиз вакили йўқлигидан мухлисларимизнинг кўнгли тўлмаётгани аниқ.

31 ёшли мастер Владимир Савон ажойиб рекорд қўйди: 15 гроссмейстернинг бирортасига ҳам «тутқич» бермай чемпион бўлди. Карпов тўртинчи, Балашов эса еттинчи ўринни банд қилди. Ҳа, забардаст гроссмейстерларимиз талантли ёшлар ҳисобига кўпаймоқда. Булар — ўринбосарларимиз.

ВАКИЛИМИЗДАН ХУРСАНДМИЗ

Саккиз халқаро мастер, етти спорт мастери, учта мастерликка номзод ва икки етук биринчи разрядли хотин-қизлар иштирокида Сочида бир ой давом этган мамлакат чемпионати ниҳоясига етди. Юксак унвон эгалари, тажрибали шахматчилар орасида ленинградлик студент — 17 ёшли мастерликка номзод Ира Левитинанинг пешқадамлик қилиб, чемпион бўлгани кўпчиликни таажжубга солди. Тўғрироғи қувонтирмоқда.

Қуёшли ўлкамиз вакили Алла Мкртичаннинг ютуқлари ҳам таҳсинга лойиқ. Бундай катта кўрикда биринчи бор қатнашган Алланинг пешқадамлар сафидан ўрин олганлиги республикамиз мухлисларини беҳад севинтирди. Олтин медалга астойдил рақобат қила бошлаган ёш мастеримиз Мкртичанга бундан кейин яна катта ғалабалар ёр бўлсин, деймиз-да!

М. МУҲИДДИНОВ, СССР спорт мастери.

СПОРТГА ЭЪТИБОР ШУМИ?

ВАЪДАБОЗЛИК ҲАМ ЭВИДА БЎЛСИН

Жисмоний тарбия ва спорт билан шуғулланиш учун шарт-шароитлар муҳайё бўлмаса, йигит-қизлар саф тортишганининг нима нафи бор?

Ҳамма гап шунда. Колхозимиз Бағдод районидагина эмас, балки Фарғона областида ҳам оғизга тушган йирик хўжаликлардан. Бир куни ёшлар раисимиз, қишлоқ Совети депутати Аҳмедовни даврага олиб қолишди:

—Ҳа, болакайлар... бўлди-бўлди тушундим, стадионми?

— Ахир, ўзингиз ваъда берувдингиз?!...

— Оббо, жўжаларей. Ҳозир пайти эмас-да. Экин-тикинни бир ёғлик қилиб олайлик, кейин...

Бунақанги суҳбатлар тез-тез бўлиб туради. Бундан етти йил бурун или бор раис билан юзлашганлар орасида спортнинг фалон турига ихлосим катта эди-ю, бўлмади-да, деб армон қилиб юрганлар ҳам йўқ эмас.

Колхоз партноми Эргашев ҳам кейинги кезлар бир важ кўрсатишни одат қилиб олди. Унинг айтишига қараганда, қишлоғимизда спорт ишларини йўлга қўйиб юборишга область ижроия комитетидагилар рўйхуш беришмаётган эмиш.

Одатда, комсорг ёшлар билан яқин алоқада бўлгувчи эди. Афсуски, бизнинг Маҳамаджон йигит-қизларнинг спортга бўлган истак-талабларига қулоқ солиш, керак бўлганда ёрдам кўрсатиб тўғри йўлга бошлаш ўрнига ўзи бир неча йилдирки, спорт инструктори штатига ўриндошлик қилиб бекорга маош оляпти.

Ахир шу ҳам мардлик, чаққонлик мактаби — спортга эътиборми? Колхозимиздаги спорт машмашаларидан республика «Пахтакор» қишлоқ кўнгилли спорт жамияти марказий совети раҳбарлари бир хабар олишса бўлармиди.

М. ЖУРАЕВ, «Ленинград» колхози.

СТАДИОН ЎРНИДА БОҒ

Ажабо, ҳали ҳам «спортингни йиғиштир» деб тайёр стадионга трактор солдириб юборадиганлар бор экан. Бу гапни ашаддий футбол мухлислари эшитса борми, ҳайратларидан ёқа ушлашлари аниқ. Лекин начора. Ахир, колхоз раҳбарлари (раиси Н. Чалаева, партия ташкилоти секретари Э. Шукуров) гапни бир жойга қўйиб, стадион ўрнини боғ-роғга айлантирамиз деб туриб олишгач, биз, ёшларнинг талабига қулоқ тутадиган одам топилмай қўяқолди. Қашқадарё областининг катта территорияли колхози бўлган хўжаликда боғ учун шу стадиондан бўлак ер топилмай қолганидан бутун қамашиликлар ҳам ҳайрон.

Қизиғи шундаки, колхознинг спорт инструктори (ҳозирча физкультура ишларига нафи тегмаётган бўлса ҳам) билан район «Пахтакор» кўнгилли спорт жамияти раиси М. Баратовлар бу воқеага бефарқлик билан қараб, кўриб-кўрмасликка олиб қўяқолишди. Стадионни Макаренко номли мактаб комсомол-ёшлари ҳашар йўли билан ҳамкорликда бунёд этишганидан наҳотки бехабар бўлишса. Биз, колхоз спортчилари стадионни йўққа чиқармай, унинг атрофини соя-салқин дов-дарахтлар билан буркашни истардик.

Д. ЖУРАЕВ, «Партия XXII съезди» колхози.

Редактор ўринбосари Х. ЁДГОРОВ.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ
Орган Центрального Комитета Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР.
Бизнинг адрес ва телефонлар: ТОШКЕНТ «ПРАВДА ВОСТОКА» кўчаси №26. Редактор — 336545, Редактор ўринбосарлари — 337914, 330683, Масъул секретарь — 334455, Масъул секретарь ўринбосарлари — 337283. Партия турмуши — 333469, 337221, Марксизм-ленинизм назариясини пропаганда қилиш — 331455, Халқаро ҳаёт — 337221, Саноат, капитал қурилиш ва транспорт — 334780, Совет қурилиши — 333258, Қишлоқ хўжалиги — 337604, Адабиёт ва санъат — 332036, 331216, Фан, мактаб ва олий ўқув юртлари — 334451, Маҳаллий ахборот ва спорт — 331424, Оммавий ишлар ва хатлар — 332143, 333553, Иллюстрация — 334524, Стенографистка — 337343, Корректура — 337162, Эълонлар — 338142, Коммутатор — 330249, 330250, 330251, 330252, 330253, 330254, 330255, 330256, 330257, 330258.
ОБЛАСТЬ МУХБИРЛАРИ, Андижон — 48—85, Бухоро — 3—31—42, Қарши — 38—42, Нукус — 42—62, Самарқанд — 31—972, Термиз — 54—01, Урганч — 34—55, Фарғона — 4-29-44, Гулистон — 22-09.

А. — 261. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг босмахонаси, Тошкент шаҳри. ИНДЕКС — 64697. Р. 02995.